

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 5 • JUN 2011 • BROJ 49

ПРЕЧАНСКИ УЧИТЕЉИ И КЊИЖЕВНОСТ У СРБИЈИ XIX ВЕКА

Српски учитељи из Аустрије дали су велики допринос развоју књижевности Србије у XIX веку. Долазили су из много културније средине, у којој се много више читало и писало него у тадашњој Србији. У овом тексту

биће речи о некима од њих.

Почетком XIX века Срби су се служили рускословенским, славеносербским и, напоскон, српским народним језиком. Тим писмом, односно Вуковим правописом служили су се

много пречански учитељи у Србији и пре његовог званичног увођења 1868. године. Међу првима Ђорђе Угодић и Ђура Јакшић.

(Насићавак на сџр. 2)

ДЕЦИ ЈЕ МЕСТО У ШКОЛИ

НСПРВ је одржао успешну и веома посећену конференцију посвећену елиминацији дечјег рада и Међународном дану борбе против дечјег рада под именом „Деци је место у школи“ која је одржана у сомборском Дому ученика средњих школа, у уторак, 14. јуна, са симболичким почетком у 11.59 часова. Говорили су представници Министарства просвете – начелник ШУ Сомбор проф. Борислав Станичковић, Министарства унутрашњих послова ПУ Сомбор, Министарства за рад и социјална питања,

НСЗ, Центра за социјални рад, НВО „Женска алтернатива“, и наравно Синдиката, Уводну презентацију одржао је проф. Хаџи Здравко Ковач, генерални секретар Синдиката, а емитован је, за ову пригодну снимљен, документарни филм ПЛО ИРЕС посвећен спечавању и искорењивању дечјег рада. Суделовали су и представници ђачких парламената сомборских школа, а конференцију су медијски подржали Дојче Веле, РТВ „К-54“ и РТВ „Спектар“.

(Насићавак на сџр. 3 и 4)

ФОРУМ ГИМНАЗИЈА НАПУСТИО УНИЈУ

На седници Главног одбора Уније СПРС одржаној 11. јуна дошло је до новог расцепа у УСПРС. Представница Форума београдских гимназија у ГО Уније Милица Миленовић обавести-

ла је своје колеге у том одбору о одлуци ФБГ да иступи из УСПРС. Одлука о иступању донео је Главни одбор ФБГ.

(Насићавак на сџр. 5)

ОМБУДСМАН О ОТПРЕМНИНАМА

Из разговора који је са републичким Заштитником грађана Сашом Јанковић и његовом заменицом, г-ђом Тамаром Лукшић Орландић обавио генерални секретар Синдиката, проф. Хаџи Здравко М. Ковач, добили смо уверавања да ће републички Заштитник грађана наставити поступак по захтеву Синдиката и по окончању поступка издати одговарајуће решење.

Без обзира на подршку коју је и на овакав начин Синдикату и нашим колегама дао републички Заштитник грађана, Независни синдикат просветних радника Војводине је упутио притужбу и Републичком поверенику за заштиту равноправности у којој обавештава ову институцију о проблему са отпремнинама за војвођанске пензионисане просветне раднике који никако, за разлику од својих колега у другом делу Србије, да добију отпремнине које им припадају и на које неки од њих чекају и више од годину и по дана.

(Насићавак на сџр. 5)

ОПЕТ У ДРУШТВУ НАЈБОЉИХ

Шпанска организација „Peace and Cooperation“ је одабрала 14 (од 40) такмичарских клубова који су ушли у ужи избор и стекли право да се и даље такмиче. Вршачки клуб „Our Land - South Banat“ је први међу четири изабрана клуба. Клуб је добио диплому и специјалну награду од стране Министарства образовања Уједињених Арапских Емирата (the Ministry of Education of UAE), домаћина овогодишњег такмичења.

Много је заслужних који су допринели овој награди, али ментор Клуба Олгица Лукач професорка у Хемијско-медицинској школи из Вршца посебно истиче ученике: Михаела Зрињш, Едвина Фако, Ирину Сосдеан (сви из IV-4), те Соњу Минић, Владана Божић и Драгана Влајков (сви из III-1) и наводи да је то 7 награда Клубу од септембра 2010. године. „Ако нам FILMic прође надамо се и осмој награди“ каже Олгица ментор ових ђака, иначе члан руководства НСПРВ.

(Насићавак на сџр. 7)

У овом броју можете још читати:

ПРВИ ЦИЉ: ОБРАЗОВАЊЕ ДЕВОЈЧИЦА И ЖЕНА	стр. 6
ФОТОГРАФИЈА СПОЈИЛА ГЕОГРАФИЈУ И ЛИКОВНУ КУЛТУРУ	стр. 7
ЗАШТО СЕ У СРБИЈИ НЕ ПРИЗНАЈУ СТРАНЕ ДИПЛОМЕ	стр. 8
НЕДОНЕЧЕН ЗАКОН О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ	стр. 8
УСВОЈЕНИ СТАНДАРДИ НАСТАВНИЧКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА	стр. 9
КУРС „НАГУРАО“ ПЛАТЕ НА 400 ЕВРА	стр. 10
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ЗАБРАНА МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА У ШКОЛАМА	стр. 12
РУСКИ ШКОЛСКИ СИСТЕМ НЕ ДОЗВОЉАВА ОПУШТАЊЕ	стр. 12

PREČANSKI UČITELJI I KNJIŽEVNOST U SRBIJI XIX VEKA

(Nastavak sa str. 1)

Srpski učitelji iz Austrije dali su veliki doprinos razvoju književnosti Srbije u XIX veku. Dolazili su iz mnogo kulturnije sredine, u kojoj se mnogo više čitalo i pisalo nego u tadašnjoj Srbiji. U ovom tekstu biće reči o nekima od njih, bez detaljnije analize dela.

Početkom XIX veka Srbi su se služili ruskoslovenskim, slavenosrpskim i, napokon, srpskim narodnim jezikom. Tim pismom, odnosno Vukovim pravopisom služili su se mnogi prečanski učitelji u Srbiji (i pre njegovog zvaničnog uvođenja 1868. godine), među prvima Đorđe Ugodić i Đura Jakšić.

Za vreme Prvog srpskog ustanka ulagani su naponi oko organizovanja prosvete i kulture. Nosioci nove kulture, svetovne i građanske, bili su srpski intelektualci iz Ugarske, među njima na prvom mestu Dositej Obradović. On je kao i mnogi značajni srpski pisci krajem XVIII veka, bio jozefinista, pod uticajem filozofskih ideja i racionalnih reformi cara Josifa II (1780-1790). Dositejev uticaj u Srbiji bio je veliko tokom prve polovine XIX veka, daleko u vreme stvaranja njegovog kulta. Za vreme prve Miloševe vladavine i ustavobranitelja prečani, među njima i mnogi učitelji koji su u gimnazijama slušali predavanja na latinskom jeziku, prenosili su u Srbiju klasicističku poeziju. U isto vreme, u prvju polovini XIX veka, u Srbiji se negovala i narodna književnost.

U to doba pojavljuje se romantizam, pre svega pod uticajem stvaralaštva Vuka Karadžića, čije ideje pobeđuju krajem četrdesetih godina XIX veka. Razvija se kult narodne prošlosti, sakupljaju se i objavljuju narodne umotvorine, neguje se narodni književni jezik, idealizuje narodni život, razvija se nacionalizam, pojavljuje se liberalizam itd. Romantizam, koji se kasno javio u Srbiji, dominirao je više od tri decenije – sve do 1880. godine.

Ban Matija

Ovaj svestrani Dubrovčanin imao je istaknutu ulogu u političkom i književnom životu Srbije sredinom XIX veka. Napisao je oko 40 000 stihova i 13 drama, među kojima su najznačajnije *Mejrima*, *Miljenko i Dobrila*, *Smrt Uroša V*, *Kralj Vukašin*, *Car Lazar*, *Knez Nikola Zrinjski* i *Jan Hus*. Njegove drame su najviše izvođene na srpskoj sceni, te je on nazivan srpskim Šekspir. Milan Šević je 1902. godine u svom radu „Molitva u umetničkoj pesmi srpskoj“ objavio Banovu pesmu *Jutrenja molitva*.

Vlajić Todor

Todor Vlajić (Vukovar 1815-1881. Beograd) posle osnovne škole u Vukovaru završio je učiteljsku školu u Somboru. Radio je u desetak srbijanskih škola. Njegovi najznačajniji književni radovi nastali su u petoj deceniji XIX veka. Nažalost, nije mu posvećena odgovarajuća pažnja u srpskoj istoriji književnosti i literaturi, osim u nekoliko tekstova, odnosno u radovima Ljubiše Rajkovića i Staniše Vojinovića.

Vlajić je, po ugledu na Vuka Karadžića, po Srbiji beležio narodne umotvorine, uglavnom u istočnoj Srbiji, i objavljivao ih u književnom listu „Podunavka“ (1845-1848), i to: srpske narodne poslovice, narodne pesme Boj Srba sa Turcima na Novom Pazaru i Deligradu, Polazak mladog Oblačića na Kosovo i Kraljević Marko ide k crkvi Gračanici, narodnu basnu *Ribar i lisica* i srpsku narodnu priču *Postojana vernost žene*. On je kasnije, 1850. godine, te objavljene i druge sakupljene narodne umotvorine štampao u svojoj knjizi pod naslovom *Srpski venac od narodni srbski istoričeski i naravoučitelni priča, pesama, basana, poslovice i zagonetki ispleten*. Tu zbirku je posvetio Trifunu Đorđeviću, potporučniku i načelniku Timočko-zaglavskog sreza (Gurgusovački okrug), koji je finansirao njeno štampanje. On je u predgovoru, između ostalog, napisao: „....., u kojima bi se mogla ista („starina“ Srba) staviti i označiti za buduću povestnicu potomaka...., i ja kao učiteljstvujući i živeći do sada u narodu milog našeg otačestva Srbije imao sam priliku u izvanrednom mom vremenu takovi prevažni za srpsku povestnicu narodni dokazanja, koje u pričama, koje u pesmama, nekoliko izvesno čuti i prepisati onako kao što sam ih čuo i vidio potpuno od naroda i u narodu“.

Ovaj veliki rodoljub i ljubitelj starina prvo poglavlje svoje knjige posvetio je „narodnim srbskim istoričeskim i naravoučitelnim pričama“, koje su većinom objavljene u „Podunavci“, i to: Manastir Ravanica, *Poreč*, *a posle Milanovac i njegova opasnost između Đerdapa*, *Rodenje Miloša Obilića*, *Postanak manastira Tumana*, *Zvižd*, *O postanku grada Golubca*, *Postanje manastira Gornjaka* i *Postanka Čestredola* (Ostrečkog jezera kod grčkog Vodena). Dakle, on je uglavnom beležio legende ili opisivao tvrdave i crkve. Iza objavljene legende *Postanak manastira Tumana* Popečiteljstvo prosvetljenija je u istom časopisu, u rubrici *primedbe*, preporučilo učiteljima normalnih škola u Srbiji da „verno

popišu i dostave priče o kraljevima i despotima, o gradovima i razvalinama, o bitkama i junacima, o kojima nrado pripoveda. Vlajić je pomenuto poglavlje završio poučnim pričama o vinogradima, postojanoj vernosti Petrove žene, kao i o čestitom životu jednog sluga. U drugom poglavlju nalaze se četiri narodne (istorijske) srpske pesme, od kojih su tri ranije objavljene, a četvrta – *Ženiđa Todora od Stalača* – prvi put je štampana. Potom slede srpske basne (*Čovek, zla žena i davo*, *Vla i medved*, *Ribar i lisica* i *Lisica i kurjak*), poslovice (njih 75) i zagonetke (17). Na kraju knjige Vlajić navodi i nekoliko svojih pesama: *Ljubav Stvoritelju sveta*, *Proleće*, *Pesma Topoli u Srbiji*, *Siv i Srbski junak* (posvećena Stevanu Knićaninu). Međutim, one nemaju veću vrednost.

Dobrić Aleksandar

Aleksandar Dobrić (rođen 1823. u Sremskim Karlovcima, učitelj u Srbiji od 1843. do 1847) izbio je učiteljsku službu zbog jednog svog književnog rada. Naime, on je tužio Milovana Spasića, direktora osnovnih škola u Srbiji, jer mu je 1846. godine zabranio da objavi knjigu pod naslovom *Obojnjanje gradine Knjaževstva Srbije* (Lepote duhovne baštine Kneževine Srbije). Ovaj sastav („sočinenije“) napisan je u stihovima, u dve glave. Spasić je tužio Dobrića Popečiteljstvu prosvetljenija 10. jula 1847. godine, navodeći da je sporno „sočinenije“ „bilo predmet smeja“ i „da mu je piće oduzelo pamet“. Iako je sud grošničke opštine poslao uverenje da se Dobrić ne opija (kako je tvrdio Spasić), on je ipak otpušten i posle toga gubi mu se svaki trag.

Živojnović (Živojinović) Mojsej

Učitelj Mojsej Živojnović, Pančevo, pesnik i dramski pisac, živio je u Požarevcu od 1838. do 1855. godine, radeći kao učitelj i pisar. Svoj književni rad počeo je pisanjem drama – odmah pošto je sredinom decembra 1841. godine Teatralno upravljalstvo beogradsko objavilo molbu piscima i prevodiocima pozorišnih komada da mu šalju svoje književne radove. Već 14. marta 1842. godine Živojnović je poslao svoju dramu *Pijanica i propalica*, kao i molbu Popečiteljstvu prosvetljenija da se ona cenzuriše. Uvažio je cenzorove (Atanasije Nikolić) primedbe (izbacivanje vulgarnih reči i scena, prerada završnog dela i drame) i 1844. godine u Požarevcu štampao ovu svoju dramu pod naslovom: *Skitička konfuzija ili Nestorovo pokajanje*. Dramu je posvetio Đorđu Atanaskoviću, pomoćniku Načelstva Požarevačkog okruga, koji je i pomogao njeno štampanje.

Živojnović je napisao i romantičarsku tragediju *Smrt Vukašina Kralja*, koja je objavljena tek posle njegove smrti (1869). On je 1844. godine u Beogradu objavio malu knjižicu pod naslovom *Srpska svetkovina prilikom povratka G. G. Vučića i Petronijevića u svoje otačestvo u Srbiji držana*. To je duža pesma, koja slavi povratak Tome Vučića Perišića i Avrama Petronijevića u Srbiju. Živojnović je napisao i nekoliko pesama, uglavnom odā Dositeju Obradoviću, Vuku Karadžiću i Josifu Pavlu Šafariku. Jedna od njih – *Utjeha*, objavljena je u „Podunavci“.

Jakšić Đorđe Đura

Đura Jakšić (Srpska Crnja 1832-1878. Beograd) bio je najznačajniji književnik u nizu prečanskih učitelja koji su radili u Srbiji. Svoje književne radove potpisivao je raznim pseudonimima (Teorin, Temeljko, učitelj crtanja u nekoj varoši, Stojko Grnčarević). Školovanje je počeo u rodnom selu, zatim je pohađao nemačku osnovnu školu u obližnjem mestu Haffeld, a potom započeo gimnaziju i učenje slikarstva u Segedinu. Posle nesistematskog školovanja i neuspešnog monaškog života u Krušedolu od dolazi u Srbiju u proleće 1857. godine, a već u aprilu prihvata mesto učitelja u malom i zabitom vlaškom selu Podgorcu. (Nastavak teksta u sledećem broju)

215 милиона девојчица и дечака у свету су жртве дечијег рада

ДЕЦИ ЈЕ МЕСТО У ШКОЛИ!

Спречимо дечији рад

(Наставак са стр. 1)

Ружна слика дечијег рада присутна је широм васељене; од Африке до Азије, од Европе до Америке... То је опште присутна појава која би требала да нас све мотивише на акцију да се ово зло искорени. Али, да ли је свет још увек у моћи да се то ружно лице промени? Прави одговор ће моћи дати само свеобухватна анализа дечјег рада уз укључивање свих релевантних социјалних партнера и тек онда ћемо са сигурношћу моћи констатовати у којој мери је ова појава присутна и у Републици Србији.

Подсећамо да је 2016. циљна година да се дечији рад елиминише, односно сведе на подношљиву меру и да је одређени напредак у борби против дечијег рада постигнут. У овом тренутку број деце која су изложена неком облику експлоатације (често и ропског рада) мањи је за 30 милиона него пре 10 година. Нажалост, још увек 215 милиона девојчица и дечака у свету су жртве дечијег рада. Подаци о масовном кршењу дечјих права кажу да је 350.000 деце у Украјини изложено најтежим облицима експлоатације дечјег рада, у Румунији 70.690, у Бугарској 83.000, а у Албанији је 32% од укупног броја Албанске деце изложено експлоатацији...

Међународна заједница је у 2006. години је поставила напред наведен амбициозни циљ: елиминисати најгоре облике дечијег рада у року од 10 година. Међутим, овај оптимизам полако ишчезава пошто је протеклих година напредак према том циљу успорен, а многа деца и данас су изложена најгорим облицима дечијег рада, попут рада у рудницима и слично.

Готово половина деце која раде, обављају по здравље опасне облике рада, а нажалост, и даље бележимо и рад на улицама, просјачење, проституцију и различите облике комерцијалне сексуалне експлоатације, до оних најгорих – принудног рада, ропства и трафикинга, при чему не смемо занемарити ни децу жртве оружаних сукоба, као ни децу регрутовану у различите паравојске.

Шанса свакако постоји, а успеси који су на овом пољу постигнути нуде и одређене моделе за успех. Кључ за постизање овог циља (до 2016. године) јесте да се националне стратегије оријентишу према решавању овог проблема и да државе донесу акционе планове и стратегије како да елиминишу дечији рад, што значи да је потребно повећати обухват деце обавезним, бесплатним и квалитетним образовањем и, наравно, вратити „децу улице“ у школе, те свој деци обезбедити бесплатно и квалитетно образовање, обезбедити социјалну заштиту и подршку угроженим домаћинствима, елиминисати дискриминацију маргинализованих група и група према којима већина показује отворене предрасуде и нетрпљивост, обезбедити услове да одрасли (родитељи „деце улице“) могу имати приступан посао и тако преузети на себе да они буду ти који ће допринесити породици, а не да једини приход буде онај остварен од стране деце, без обзира у каквом облику дечијег рада је остварен, донети и спровести законе који штите дечија права и елиминишу дечији рад...

Као најпозитивнији пример напретка и резултат великог напора да се интегришу различити приступи је пример Бразила. Иако Бразил и даље има велик проблем са неписменима, безземљашима и људима без икакве својине и док су призори дечијег рада саставни део „фолклора“ бразилских улица, држава донетим мерама и стратегијама и широким политичким консензусом, убрзано решава овај проблем, у чему је улога образовања незамењива и управо образовање је и разлог зашто Бразил великим корацима граби из вишевековне беде и заосталости. Програм Бразила „Програм за спречавање дечијег рада“, познат као „РЕТТ“ програм, омогућава деци да у школу и друга опасна места замене местом у школи, и он им омогућава да након стечених школских квалификација добију регуларан посао. Бразил, да би спречио рад деце и у сврху промовисања образовања, реализује и тзв. „Bolsa Familia Program“ који за готово 12 милиона породица електронским трансфером обезбеђује одређена средства за ове намене, уз услов да деца редовно похађају школу.

У сваком случају, има још много тога што би требало да се уради, како би се постављени циљеви остварили до циљане 2016. године, а светска глобална криза, која је још делом у току, као и раст броја незапослених широм

света, ствара нове потешкоће и изазове за све оне који желе да помогну у елиминацији дечијег рада. Међутим, свет је ипак дошао до јасног модела како и којим путем ићи да би се то остварило: одговоран приступ, добро управљање, социјално одговорна власт, широк спектар социјалних партнера и цивилног друштва могу помоћи да се жељене примене и остваре, а то ће свима за награду дати задовољство да милиони деце добију шансу да се образују, а не да их неко експлоатише.

Иако су Србији су усвојени међународни стандарди који спречавају дечији рад: Декларација о правима детета, Конвенција МОП-а о најгорим облицима дечјег рада, Породични закон усаглашен се европским стандардима и Закон о раду који утврђује старосну границу (од 15 година) и друге услове за запошљавање деце, у Републици Србији не постоје јединствени критеријуми и начин регистровања појавних облика дечије експлоатације и тек предстоји дефинисање критеријума, дефинисање начина регистровања ове појаве, обезбеђивање механизма за обраду тих података на свим нивоима, али и усклађивање са европским законодавством.

Подаци са којима се засад располаже су врло оскудни, па се чак дешава да Министарство рада тврди да нема кршења Закона, иако о томе не води званичну статистику. Инспекција рада, која контролише запослење и радно време, није досад наилазила на дечији рад „на црно“ код деце старије од 15 година, иако смо сви свесни да га има, а Национална служба за запошљавање, која води евиденцију незапослених, не води посебно евиденцију стопе запошљавања малолетника, дужине чекања на посао, делатности у којима се запошљавају малолетници и разлога раскида радног односа. Ни синдикати се досад нису посебно бавили овим проблемом и у принципу сматрају да је експлоатација малолетника занемарива и да се ради о само појединачним случајевима. Део података може се добити од

Министарства унутрашњих послова или центара за социјални рад. Оскудна сазнања о злоупотребама дечјег рада можемо добити и са сајтова појединих невладиних организација које се баве овим проблемом.

Напуштање школе генератор је незаконитог дечјег рада и врло је важно децу која су напустила школу поново вратити у школске клупе да стекну образовање и укључе се у регуларне друштвене токове. Ово је уочено као врло велик проблем, пошто је у великом броју породица из које се деца експлоатишу, често пута једини приход онај који мале жртве експлоатације донесу у ту породицу. У том смислу, врло је важно обезбедити регуларан посао за родитеље, како би деца могла бити враћена у школу, у редован образовни систем и касније у редован посао.

Доступни подаци, а који су врло забрињавајући, кажу да је 280 милиона деце у свету изложено насиљу, а да је 100 милиона ван школе. И Интернационала образовања од свој оснивања, 1990. године, стално се залаже за елиминацију дечјег рада и низом акција покушала да допринесе решењу тог проблема. 1995. године ЕИ је усвојила у Зимбабвеу Декларацију о забрани дечјег рада и сматра да су врло важне акције синдиката, јер оне могу имати позитивне ефекте на друге чиниоце у друштву. Забрињавајуће је и то што је број деце која напуштају школу већи од броја деце која никада нису ни била уписана у школу. Стратегија ЕИ обухвата:

- превенцију. ЕИ сматра да је најбољи начин да се деца заштите јесте да иду у школу
- јачање националних политика на подизању свести о значају обавезног образовања, а нарочито ризичних група. Важно је у ове пројекте укључивати наставнике који потичу из тих група и који су и сами као деца били изложени насиљу
- идентификовање деце која су напустила школу и идентификовање деце која никада нису ни ишла у школу
- мобилизацију Министарства просвете, школских управа, синдиката, просветних радника
- заштиту деце из тзв. маргинализованих група.

ЕИ посебну пажњу посвећује девојчицама које напуштају школу и које раде у сивој зони. НСПРВ се активно бави проблемом дечјег рада од 2006. године и нажалост он је једини синдикат посећен решавању тог проблема.

NSPRV DOMAĆIN KONFERENCIJE „DECI JE MESTO U ŠKOLI“

(Nastavak sa str. 1)

Konferenciju „Deci je mesto u školi“ posvećenu Svetskom danu borbe protiv dečjeg rada, Nezavisni sindikat prosvetnih radnika Vojvodine održao je u somborskom Domu učenika srednjih škola, 14.06.2011. godine, sa početkom simbolički u 11.59 časova. Konferenciju je otvorio i goste pozdravio direktor Doma, Milanko Jovičić, koji je pohvalio angažovanu ulogu NSPRV oko mnogih društvenih tema i naglasio ulogu sporta i fizičke kulture, kao dobar nadomestak za dečiji rad i kao vid prevazilaženja problema dečjeg rada.

Nakon kraće konferencije za medije, domaćini Konferencije su emitovali prigradan film ILO-IPEC posvećen ispunjavanju cilja – eliminacije dečjeg rada do 2016. godine, a zatim je prof. Hadži Zdravko M. Kovač, generalni sekretar NS-PRV i Srps, održao uvodno predavanje pod naslovom „Deci je mesto u školi“, koju je dopunio novim podacima vezanim za stanje dečjeg rada u našoj zemlji i konstatovao da, iako je Vlada Republike Srbije usvojila određene standarde kojima se reguliše ovo pitanje, ne postoje jedinstveni kriterijumi, niti način na koji se dečija eksploatacija registruje kod nas, kao što je i nivo i obim dostupnih podataka više nego oskudan. On je posebno apostrofirao odnos inspekcija rada i Nacionalne službe za zapošljavanje, koje gotovo ništa ne čine u evidentiranju i, naravno, eliminisanju dečjeg rada, pravdajući se, nevesto, da takvog rada u njihovom „zabranu“ i nema, iako sva iskustva govore upravo suprotno. Prof. Kovač je pozvao nosioce odluka da se hrabrije uhvate u koštac sa ovim problemom, i da zajedno sa sindikatima, udruženjima poslodavaca i organizacijama civilnog sektora učine dodatni napor da se ovo društveno zlo eliminiše i iskoreni.

Nakon filma i uvodne prezentacije, veoma zapaženo predavanje održao je inspektor Policijske uprave Sombor Predrag Mladenović, čovek koji se već duži niz godina bavi najekstremnijim oblicima dečjeg rada i eksploatacije – prostitucijom i trafikom. On je rekao da je „poražavajuće da se na početku 21. veka ljudi prodaju poput svake druge robe, da su prinuđeni da bez ikakve nadoknade rade najteže i najgore poslove, da se seksualno eksploatišu kroz prostituciju i pornografiju ili drže u prinudnom braku i privatnim haremima. Bebe se krađu iz porodilišta ili deca otkupljuju od siromašnih porodica, a potom koriste za presađivanje ljudskih organa ili delova tela, teraju na prosićenje, vršenje krivičnih dela, angažuju kao vojnici u oružanim sukobima ili u „najboljem“ slučaju ilegalno usvajaju“ rekao je Mladenović. On je naglasio da je trgovina ljudima ozbiljan oblik višestrukog kršenja ljudskih prava, neprimerno savremenom dobu. U trgovini ljudima on je prepoznao uticaj međunarodnog organizovanog kriminala i izneo najnovije podatke o broju ljudi u ropskom položaju, te naglasio da je trenutno oko 27 miliona ljudi u poziciji robova, od čega 8 miliona dece. On je naglasio da se godišnje proda od 800.000 do 900.000 lica, od čega 20.000-50.000 samo u SAD, pri čemu organizatori zarade 60 milijardi dolara godišnje. On je govorio i o načinima i metodama vrbovanja naivnih pojedinaca i devojaka i iskustvima koje je kao operativac stekao u nekim konkretnim slučajevima eliminacije ovog zla, pri čemu je naveo kao otežavajuću okolnost da su u pojedinim lokalnim sredinama korisnici usluga maloletnih prostitutki bili ljudi koji su trebali njihove zlostavljače privoditi kraju – zaposleni u policiji, pa čak i tužici. Svoju prezentaciju g-din Mladenović je potkrepio fotografijama i kraćim filmom koji je na sve prisutne ostavio mučan i težak utisak. Kraj predavanja je inspektor Mladenović posvetio upozorenju na opasnosti koje dolaze sa interneta i izneo neke konkretne primere i situacije od kojih je u nekima i sam sudelovao i nakon kojih je neke od počinioca privedo sankciji. Kako su deo učesnika Konferencije činili predstavnici učeničkih parlamenata somborskih škola, g-din Mladenović je posebno njih upozorio na neke tipične zamke u koje upadaju naivni tinejdžeri prilikom korišćenja interneta, koji često puta iz neupučenosti ili radoznalosti postaju žrtve, uostalom kao i oni koji naivno nasedaju brojnim oglasima koji obećavaju lagodan život i zaradu u inostranstvu ili dobro plaćen sezonski posao, a završavaju kao žrtve trgovine ljudima. Na kraju ovog predavanja, g-din Mladenović je rekao da bi bilo celishodno da se ponovo sastanemo za godinu dana i da svi podnesemo raport šta smo za tih godinu dana uradili po pitanju eliminacije dečjeg rada i sprečavanju eksploatacije dece.

U nastavku Konferencije, prezentaciju o dečjem radu sa posebnim naglaskom na prosićenje i sa izjavama nadležnih iz policije, Centra za socijalni rad i Sindikata, održala je Maja Radu, novinarka Deutsche Welle, koja je tom prilikom emitovala priloge koji su ranije emitovani na Deutsche Welle – program na srpskom jeziku i naglasila potrebu većeg uključivanja angažovanih novinara u ovaj problem.

Zatim je učesnici Konferencije pozdravio predstavnik Ministarstva prosvete i nauke – načelnik Školske uprave Sombor, prof. Borislav Staničkov, koji je pohvalio angažovanje Sindikata po ovoj društvenoj temi, u čemu će, u svakom slučaju imati podršku i od Ministarstva prosvete. On je pohvalio i interdisciplinarni pristup, u ovom slučaju više ministarstava – i naglasio da jedino ovakav pristup može doneti rešenje problema. Prof. Staničkov je posebno naglasio značaj obrazovanja u eliminisanju ovog društvenog zla koje poprma sve sofisticiranije oblike i time teže za iskoreniti. Svoje izlaganje je završio potrebom vraćanja svih, iz različitih razloga isključenih iz školskog sistema, u školski sistem, jer „samo onaj ko je obrazovan ima budućnost“.

Jadranka Radojčić iz NVO „Ženska alternativa“ govorila je iz ugla predstavnika nevladinog sektora i potrebe afirmacije ženskih, dečjih i drugih prava, a Gordana Strilić, predstavnica Nacionalne službe za zapošljavanje filijala Sombor je govorila o zakonskom okviru dečjeg rada i, nažalost, nije demantovala podatke o inertnom odnosu ove službe, koje je u uvodnom delu izneo prof. Kovač. Ipak je

pozitivno što je ovom prilikom, kao uostalom i prilikom ranijih akcija Sindikata, NSZ uzela učešće u ovoj Konferenciji, za razliku od Inspekcije rada, koja se po naša kao da se ova tema njih ni ne dotiče. G-đa Strilić je rekla da se NSZ ne bavi pitanjem zloupotrebe dece i da nema podatke za koje je prof. Kovač smatrao da bi trebala da ima i da ih sakuplja, već da, u skladu sa Zakonom o radu, prikuplja samo one podatke na koje ih Zakon o radu obavezuje, a to je broj maloletnika evidentiran kao nezaposlena lica i navela da na evidenciji NSZ filijala Sombor ima prijavljeno svega 18 ovakvih lica starosti od 15 do 18 godina: 12 u Apatinu, 3 lica u Somboru i 3 lica u Odžacima. Međutim, i ona je rekla da je svakako broj dece obuhvaćen dečjim radom sasvim sigurno mnogostruko veći i nije predmet ove evidencije. Naglasila je da nije bilo slučajeva da Službi obraćaju poslodavci koji žele da zaposle maloletno lice, verovatno iz razloga zakonskih ograničenja (saglasnost roditelja, šteta po zdravlje maloletnika, radna sposobnost).

Poslednji učesnik Konferencije bila je direktorica Centra za socijalni rad, Silvija Kranjc, koja je govorila o svojim iskustvima sa decom uključenom u dečiji rad: na ulici, u domaćinstvima, prosićenju i svojim iskustvima sa njihovim roditeljima i njihovim porodicama i posebno naglasila potrebu da se težište rada prebaci na najčeće članove porodice, a ne kao što je sad – da deca i/ili žene zarađuju, a najjači članovi porodice provode dane uz TV i pivo. Ona je naglasila da je pojava prosićanja prisutna i u našoj lokalnoj sredini i rekla da su često puta organizatori prosićanja roditelji dece, a ne kao što je sad – da deca i/ili žene zarađuju, a često puta komuniciraju sa kolegama iz centara za socijalni rad iz sredina sa kojih dolaze prosićari i peraci prozora u našu sredinu. Ona je ocenila da je problem te dece što su poniženi, što ne idu u školu, ne koriste zdravstvene usluge... i rekla da je vrlo teško uspostaviti kontakt sa tom decom i na pravi način objasniti im njihovo stvarno stanje. Ova deca i njihove porodice su svi u pravilu korisnici socijalne pomoći i dečjeg dodatka i ovaj njihov posao porodice smatraju popravljanjem materijalnog položaja, a ne zloupotrebom i eksploatacijom. Te porodice imaju po petoro, šestoro i više dece i to što sredstva po osnovu dečjeg dodatka ili socijalne pomoći dobijaju na bilo kojoj pošti i u bilo kojoj sredini omogućava im skitnju i mobilnost i obezbeđuje način da izbegnu društvenu kontrolu i da se bave tim problematičnim poslovima. Ona predlaže da se naprave mape kretanja tih grupa, kako bi te grupe bile dostupnije onima koji im žele pomoći da se vrate u legalne tokove i poslove. Ona je pomenula i problem koji nastaje prilikom ilegalnih prelazaka granica kada susedne zemlje te imigrante, često i maloletne, vraćaju u našu zemlju i rekla šta lokalna samouprava čini u njihovom zbrinjavanju. Na kraju svog izlaganja ona je naglasila potrebu edukacije porodica kako bi se teret stvaranja prihoda sa, u biti najugroženijih – dece, žena i starih, prebacio na najsposobnije članove porodice, roditelje odnosno očeve.

Na kraju Konferencije, prof. Kovač je naglasio potrebu da se sve ovo što je na Konferenciji rečeno širi i da će svi učesnici Konferencije rado prihvatiti da budu gosti sličnih konferencija u drugim sredinama i/ili u našim školama, a posebno naglasio potrebu da okupljeni predstavnici učeničkih parlamenata o ovome govore svojim vršnjacima, a nastavnicima i direktorima ovakve i slične teme obrađuju u okviru časova odeljenskog starešine i na učeničkim parlamentima, a ne samo da Dečji rad bude tema od jednog do drugog 12. juna – Svetskog dana borbe protiv dečjeg rada.

(Kompletan tekst u prezentacije možete preuzeti sa našeg sajta)

ЗАБУЊИВАЧИ ОПЕТ НА ДЕЛУ

Унија тера просветаре, мимо њихове воље, у пензију

Сви они који припадају синдикалном покрету у Србији, а нарочито они запослени у просвети, често су били изложени негативним последицама различитих кардељевских експеримената које је иницирала Унија синдиката просветних радника Србије, иначе дружина позната као забуњивачи синдикално организованних, али и оних других, синдикално неорганизованих, просветних радника. Један од њихових, чувених по злу, амандмана био је и онај који је ушао у, сада још увек важећи, Закон о основама система образовања и васпитања по коме запослени у „својој“ школи није могао имати више од 100% норме, иако првенствено из педагошких разлога је морао обављати наставу у обиму већем од такве норме, а због којега овај рад није био плаћен. А тек да не говоримо о свим оним сукобима, неспоразумима и скандалима који су били иницирани овако неразумним законским решењем чија је последица била увођење великог броја нових извршилаца на део норме и... беспотребног арчења пара којих и онако нема довољно. Ипак, залагањем првенствено Синдиката радника у просвети Србије, запослени ће у наредном периоду имати регулисано ово питање на задовољавајући начин и биће им омогућено, као и по старом Закону, да у одређеним случајевима могу имати и до 1/3 часова више и, наравно, да им се то плати.

Међутим, забуњивачи у свом популистичком наступу и даље праве штету запосленима у образовању, а све то под маском бриге за те исте запослене. Тога смо били сведоци и када је одржан финални састанак радне групе за израду амандмана на „Крвни закон“, односно радне групе за

израду Предлога Закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања. Учествовали су представници свих сектора у Министарству просвете и науке сем помоћника министра задуженог за ученички и студентски стандард, као и представници сва четири репрезентативна синдиката. Састанку је председавала др Тинде Ковач Церовић, државни секретар. Синдикати су, као уосталом и министарство, имали велики број предлога за измену Закона, али из разлога што је договорено да се измене и допуне „Крвног“ закона ураде по хитном поступку, као и због чињенице да је у току поступак доношења стратегије образовања, као и израде школских закона (првенствено Закона о основној школи и Закона о средњој школи), предлагачи су одустали од једног броја предлога који имају стратешки карактер и ти предлози ће сачекати Стратегију и/или законе о основној и средњој школи.

Договор је постигнут око уношења у Закон новог поглавља о заштити података који се воде у установама и, као што смо већ рекли, о могућности повећања радног ангажовања у току године до 6 часова недељно, преузимања запослених, замене запослених, а нарочито у лимиту броја неоправданих часова за ученике који се враћа на некадашњи ниво од максимално 25 неоправданих часова, као и што су прецизније утврђене одговорности ученика, обавезе родитеља и услађени рокови за застарелост вођења дисциплинског поступка.

Напомињемо да Синдикат није одустао од својих предлога, већ ће предлози синдиката (и Министарства) који су, овај пут, остали по стра-

ни бити предмет расправе радних група и тимова приликом доношења Стратегије образовања и васпитања и у току поступка израде предлога нових закона о основној и средњој школи.

Радна група из реда синдиката током преговора се поделила на два дела: на једном су била три синдиката – СрпС, СОС и „Независност“, а на другом Унија, која је наставила стратегијом „шта горе-то боље“, као што се уосталом понашала и током недавно завршеног штрајка, а и као што се понаша у дужем периоду. Стога и не чуди да неки предлози из Уније нису добили подршку од стране других синдиката, па као такви нису се ни нашли на листи амандмана за измену и допуну „Крвног“ закона. Таква судбина је задесила и предлог Уније да се усвоји законска обавеза да запослени мора да иде у пензију када наврши 40 година стажа осигурања, а што су сви други синдикати одбили, при чему су овај став посебно подржали Синдикат радника у просвети Србије и Синдикат образовања Србије, образлажући то чињеницом да не могу запослени у систему образовања и васпитања да имају мања права у односу на друге запослене и да неће да прихвате „на мала врата“ да се рационализиција у образовању спроводи тиме што ће Министарство отпуштати запослене, терајући их, мимо њихове воље, у пензију, као и због чињенице да би такво решење било у супротности са Законом о раду.

Министарство просвете је, на основу преговора са синдикатима, сачинило коначан текст предлога измена и допуна закона за који се очекује да се нађе у парламенту већ у јулу.

ОМБУДСМАН ПРИХВАТИО ПРИТУЖБУ НСПРВ О ОТПРЕМНИНАМА

Са проблемом упозната и повереница за заштиту равноправности

Републички омбудсман, Саша Јанковић, је одговорио 15. јуна, на притужбу НСПРВ/СрпС о исплати отпремнина за просветне раднике који су из војвођанских школа у пензију отишли у току 2010. и 2011. године. У допису који смо у средлу добили из канцеларије Заштитника грађана каже се да је Заштитник грађана „размотрио и у потпуности подржава захтеве Синдиката радника у просвети Србије да држава њиховим колегама са територије АП Војводине исплати законом предвиђене отпремнине, као што је већ исплатила просветним радницима из других делова Србије.“ „Заштитник грађана се придружује захтевима просветара и апелује на републичку Владу да нађе начина да испуни своју финансијску обавезу, али и отклони неравноправност грађана у остваривању права која су загарантована републичким прописима за све подједна-

ко“, каже се у саопштењу које је у средлу достављено Синдикату. Из разговора које је јучерашњег дана са заменицом омбудсмана, г-ђом Тамаром Лукшић Орландић обавио генерални секретар Синдиката, проф. Хаџи Здравко М. Ковач, добили смо уверавања да ће републички Заштитник грађана наставити поступак по захтеву Синдиката и по окончању поступка издати одговарајуће решење.

Без обзира на подршку коју је и на овакав начин Синдикату и нашим колегама дао републички За-

штитник грађана, Независни синдикат просветних радника Војводине је данас упутно притужбу Републичком поверенику за заштиту равноправности у којој обавештава ову институцију о проблему са отпремнинама за војвођанске пензионисане просветне раднике који никако, за разлику од својих колега у другом делу Србије, да добију отпремнине које им припадају и на које неки од њих чекају и више од годину и по дана. У прилогу притужби, коју је у име ових колега поднео генерални секретар НСПРВ и СрпС, проф. Хаџи Здравко М. Ковач, су дописи премијеру Владе Републике Србије и министру финансија, Мирку Цветковићу, захтев Заштитнику грађана и одговор Заштитника грађана, као и Закључак Владе Војводине са Информацијом о неисплаћеним отпремнинама за просветне раднике у основним и средњим школама у Војводини коју је

сачинио Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице. На овај начин, Синдикат је исцрпео све вансудске облике за остваривање права наших колега и, уколико ни ова иницијатива не донесе резултат, Синдикат ће свим оштећенима помоћи правном помоћи да у току судских поступака остваре право на отпремнину и припадајућу законску затезну камату. Саопштење омбудсмана и текст притужбе повереници за заштиту равноправности Невени Петрушић, можете преузети са нашег сајта.

ФОРУМ ГИМНАЗИЈА НАПУСТИО УНИЈУ

На седници Главног одбора 11. јуна Уније СПРС дошло је до расцепа у Унији. Представница ФБГ у ГО Уније Миллица Миленовић обавестила је своје колеге о одлуци ФБГ да иступи из Уније СПРС. Одлука о иступању донета је пре три дана на седници ГО ФБГ. „Онима, који имају приступ информацијама у Унији, разлози за могући раскол у Унији јасни су већ месецима. Али, морало је да се догоди да баш ФБГ повуче овакав потез, како би показао да се проблеми не могу одлагати у недоглед, као и да се неке ствари могу догодити баш нама самимма, а не само другима. ФБГ је све своје разлоге незадовољства Унијом сабрао у три тачке: 1. Систем управљања који УНИЈА годинама спроводи и даље развија, а који се не

Наставак са стр. 1

заснива на квалитетној организацији и компетентности већ на моделу уске контроле и већ давно превазиђене тзв. „партијске“ дисциплине; 2. Перманентна маргинализација и потцењивање ФОРУМА и неких других општинских организација, од стране УНИЈЕ; 3. Мешање УНИЈЕ (по одлуци УНИЈЕ овлашћено, а по одлуци ФОРУМА неовлашћено) у унутрашње ствари ФОРУМА, које је опасно угрозило интегритет и самосталност ФОРУМА. Одлука ФБГ пре свега почива на жељи да ФБГ и убудуће настави свој рад и борбу за права својих колега и за бољи образовни систем, а да при томе не дозволи да му се у само руковођење и функционисање било ко меша“ каже се у саопштењу Форума.

PRVI CILJ: OBRAZOVANJE DEVOJAKA I ŽENA

Education for Woman & Girls Now!

Devojkama uskraćena prava

Danas u svetu postoji velika neravnoteža između školovanosti i obrazovanja dečaka i devojčica. U mnogim kulturama sveta devojčice su uskraćene za svoja prava, tako i za obrazovanje. U nekim krajevima se devojčice rano udaju, pa ih zato ne žele školovati. Negde ih ne školuju jer smatraju to gubitkom novca, jer će te devojčice odrasti i udati se, rađati decu i brinuti se o domaćinstvu i misle da im škola tu ne pomaže. Moje mišljenje nije tako. Smatram da i dečaci i devojčice imaju ista prava na školovanje. Mislim da osnovno obrazovanje treba, kako dečacima, tako i devojkama. Mnoge devojčice su naterane da obavljaju razne teške poslove i tako im je takođe onemogućeno školovanje. Devojkice u mnogim profesijama mogu da budu jednako dobre kao i dečaci, čak i bolje. Školovanje daje devojkicama šansu za bolji život. Devojkice koje se školuju mogu kasnije da nađu lakši i bolje plaćen posao.

Svaka žena može da bude dobra majka, domaćica i supruga, ali i dobra doktorica, krojačica, nastavnica, šefica, direktorica, hirurg, bankar i da bi sve to postigle potrebno im je kvalitetno i ravnopravno obrazovanje.

Aleksandar Morvai

Vreme je da devojčice i žene dobiju priliku

U pojedinim zemljama, pretežno Arapskim, još uvek dominiraju običaji iz davnina. To su običaji koji nalažu da devojke i žene nemaju pravo glasa ni u politici, kao ni u svakodnevnom životu. Jedan od tih običaja, običaj koji za sobom povlači najviše nepravde, koji postaje sve učestalija tema u svetu, je zabrana obrazovanja za sve devojčice i žene. Još iz davnina poznato je da su žene imale pravo samo da brinu o domaćinstvu, dok su muševci bili ti koji su imali pravo glasa. Nisu samo Arapske zemlje poznate po nepravdi prema ženama. Kod nas, nažalost, u nekim nacionalnim manjinama postoji pravilo gde su devojčice već tokom rođenja kupljene, i već sa četrnaest godina stupaju u brak, iako to ne žele niti su toga svesne. I dok se to u nekim zemljama postepeno menjalo, u drugima je ostalo isto. Muška populacija i dalje vrtoglavo napreduje u svetu, žene ostaju u njihovoj večnoj senci. Mora li ta krhka senka zaista ostati večna, i da li će žene večno ići po sudbini koju su im drugi iskrojili, a ne po onoj koju su želele?!

Zbog takve činjenice smatram da bi se devojkicama i ženama trebala pružiti mogućnost obrazovanja, mogućnost da njihova mišljenja izađu na svetlo dana, a to mišljenje da bude prihvaćeno. Žene bi trebalo više da učestvuju u odlukama, bilo da su one političkog karaktera ili odluke iz svakodnevnog života.

Vreme je da devojčice i žene dobiju priliku koju su toliko dugo očekivale, priliku o kojoj su toliko maštale, priliku za obrazovanje i život koji su toliko čekale. Zato sve buduće i sadašnje ujedinitimo se.

Bojana Kišfalubac

Devojkicama pružiti drugu šansu

Devojkicama bi trebalo pružiti drugu šansu za povratak u školu, i kako bi svi imali jednaka prava. Devojkice u školovanju uglavnom budu naprednije i uspešnije. Zbog toga se smatra da bi im trebalo dati šansu i garanciju za kvalitetno školovanje. Današnji uslovi postaju sve lošiji i teži za školovanje, a ujedno i siromaštvo postaje sve veće sa čim je teško dostići kvalitetno školovanje, i zbog toga bi se školarine trebale smanjiti. Dokazano je da su devojčice bolje u obrazovanju i trebale bi dostignuti dobro školovanje, a ne raditi poslove koji nisu namenjeni njima. Isto tako, smatram da bi svaka devojčica trebala imati ista prava, kako u svim stvarima, tako i u školovanju! To siromaštvo mogu savladati obrazovanjem žena, ali bi škole trebale biti bezbedno mesto za sve đake. Mislim da je sada došlo vreme da se žene vrate u škole i dostignu kvalitetno obrazovanje. Taj veliki problem bi se trebao što pre rešiti i tako bi svi imali ista prava!

Ljubica Ječmenica

Siromaštvo prevazići školovanjem žena

Smatram da bi muškarci i žene trebali imati jednaka prava i zbog toga bi se ženama trebala dati druga prilika za školovanje. Devojkice su se u školovanju pokazale uspešnije, pa bi zato trebale dobiti pravo na veće zalaganje i za kvalitetno obrazovanje.

U današnje vreme školarine postaju sve veće, a narod postaje sve siromašniji i to sprečava mnoge devojke da završe kvalitetne škole, jer nisu u položaju da ih plate. A to je veliki problem, jer bi se žene trebale obrazovati, a fizičke poslove prepustiti muškarcima. Smatram da je upravo sada došlo vreme za školovanje. Ali, takođe smatram da bi škole trebale postati dostupne svim ljudima kojima je stalo do školovanja, a nisu u finansijskom položaju da plate školarine, a isto tako i da postanu sigurna i bezbedna mesta u kojima bi đaci bili sigurni i zaštićeni od nasilja.

Poručila bih svim ljudima da bi siromaštvo i neuspeh u svetu mogli prevazići školovanjem žena, ali u odgovarajućim uslovima i uz veliku podršku društva.

Leila Čapo

Uspeh nije rezervisan samo za muškarce

Nepravda se može sresti svuda u svetu. Na primer kada je reč o obrazovanju devojčica i žena. Nisu samo muškarci jedini koji bi mogli da postignu nešto, nego ima i žena koje su uspešnije od njih ili koje bi to mogle da budu. To važi i za devojčice jer sigurno bi neke od njih i postigle nešto, ali one to ne mogu jer nemaju mogućnosti da se obrazuju. Žene ne postoje samo da rade po kući i da se brinu o deci, one zaslužuju da postanu neko i nešto. Svi imaju pravo na obrazovanje, ali neke devojčice kao da to pravo nemaju. Svi bi trebali da dobiju šansu da se isprobaju u onome što žele. Kvalitet obrazovanja bi trebao biti jednako dobar prema svima. Nijedno dete ne shvata koliko ima sreće što se mogu školovati i obrazovati, i to besplatno, a neki koji to hoće i ne mogu. Zašto uspešne žene ne mogu da rade u školi ili na nekom višem mestu? Po čemu su lošije od muškaraca? Što je više zaposlenih i obrazovanih, to je manje siromaštva i bede!

Svi ljudi bi trebali biti ravnopravni!

Helena Bošnjak

Vratite u školske klupe sve devojčice

Sva deca imaju pravo na obrazovanje, bez obzira na pol, rasu ili versku pripadnost. Bilo bi divno da u celom svetu postoji ravnopravno školovanje ili ravnopravnost dece bez obzira na razlike. Nažalost, živimo u vremenu gde mnogi ljudi ne misle tako i imaju predrasude i negativne stavove prema osobama koje su različite od njih. Još tužnije od toga je što ti ljudi takve stavove prenose na svoju decu. U mnogim nerazvijenim zemljama širom sveta ima veliki broj dece koja ne idu u školu, a većinu te dece čine devojčice. Jedan od razloga te užasne nepravde je skupa školarina za obrazovanje, ali najveći razlog neobrazovanja devojčica je to što žive u primitivnim i zaostalim sredinama. Ovu nepravdu može promeniti jedino obrazovanje i vraćanje dece u školske klupe, jer jedino je učenje ključ razvoja.

Škola nije samo institucija za obrazovanje, trebala bi biti mesto za druženje, zabavu, mesto za čuvanje dece, gde bi sva deca bila sigurna i bezbedna, a njihovi roditelji, dok su deca u školama, bezbrižni. To bi bilo obrazovanje za sve, obrazovanje bez nepravde, obrazovanje budućnosti!

Aleksa Čabrilo

Potrebne su promene

U današnje vreme dosta devojčica i žena staju sa obrazovanjem posle osnovne škole i zato su potrebne promene. Ako devojčice nekad stanu sa obrazovanjem nikad nije kasno, uvek postoji druga šansa. One zahtevaju veće ulaganje u obrazovanje kako bi ono bilo kvalitetnije i one bi imale šansu za bolji posao. Veliki uticaj na obrazovanje imaju skupe školarine. Mnogo njih nema priliku za obrazovanje zbog loše materijalne situacije. Devojkice treba da su u školi, a ne da se bave raznim poslovima dok ne steknu odgovarajući nivo obrazovanja. Svakoј devojčici treba dati priliku da postigne nešto više od kućnih poslova. Trebalo bi da dalje napreduju sa obrazovanjem, da rade stručniji nastavnici, da se preuredi gradivo... Da bi prosveta napredovala potrebni su obrazovani ljudi. Većina visokoobrazovanih žena odlazi u inostranstvo za bolje plaćenim poslovima. Obrazovanjem žena i devojčica se dobijaju bolji poslovi, finansije se popravljaju i smanjuje se siromaštvo. U školi ne bi trebalo biti nikakvog nasilja i diskriminacije nad devojkicama.

Sve ovo ukazuje na mnoge probleme koji se moraju rešiti. Bez svih tih problema to bi bilo idealno obrazovanje, obrazovanje budućnosti.

Zdenko Galić

**Učesnici konkursa, učenici VII b,
OŠ „Bratstvo-Jedinstvo iz Bezdana:
Aleksa Čabrilo, Ljubica Ječmenica, Zdenko Galić,
Aleksandar Morvai, Bojana Kišfalubac, Leila Čapo
i Helena Bošnjak sa nastavnicom
Brankicom Stojković**

ХЕМИЈСКО-МЕДИЦИНСКА ШКОЛА, ВРШАЦ

Take Care of Your Planet

(Наставак са стр. 1)

Шпанска организација *Peace and Cooperation* је 2010. године, у сарадњи са Уједињеним нацијама покренула низ активности којима је био циљ популарисање акције *Take Care of Your Planet*.

За календарску 2010. годину такмичењем на тему *Take Care of Your Planet* био је предвиђен већи број различитих категорија. Једна од категорија у којој су учествовали и ученици Хемијско-медицинске школе, под менторством Олгице Лукач, јесте виртуелни клуб пријатеља планете Земље. Ученици су свој клуб назвали *Our Land – South Banat*.

На основу обавештења које је прошле недеље доставила шпанска организација *Peace and Cooperation* виртуелни клуб *Our Land – South Banat* је први од четири изабрана клуба који су добили високу оцену успешног рада. Прво је, од 40 такмичарских клубова, клуб *Our Land – South Banat* био изабран у првих 14 успешних клубова и стекао је право да на-

носилац и реализатор еколошких акција, Едвин Фако (креатор и реализатор еколошких акција), Ирина Шошдеан (реализатор и сниматељ свих активности клуба) (IV-4) и Соња Минић (извођач химне клуба и учесник у презентовању активности клуба *Our Land – South Banat*) (III-1).

За потребе клуба такмичари су требали да компојуну химну, да текст химне преведу на један од језика који се користе у Уједињеним нацијама, да припреме музичко извођење химне, направе лого клуба, покрену и документују активности које су реализовали током спровођења акције *Take Care of Your Planet* (од почетка фебруара до краја јуна 2010. и од друге половине фебруара до првог маја 2011. године).

Ученици су били и реализатори и репортери који су преносили извештаје о различитим активностима које су реализоване у Вршцу и његовој околини, а у циљу заштите животне средине и популарисања идеје очувања планете Земље.

Након избора, у групи од 14 клубова који су стекли право да наставе такмичење, клуб је био у обавези да одговори на питања која су се односила на заштиту животне средине и планете Земље и како и на који начин би клуб, у том смислу, организовао и реализовао кампању.

Чланови виртуелног клуба Хемијско-медицинске школе су пошили од пројекта који се реализује у школи. Реч је о у реализацији пројекат *Примарна селекције чврстој оштрага*. Предложили су да се пројекат популаризује у другим школама, да се млади укључе у што већем броју

Шпанска организација *Peace and Cooperation* је невладина организација са седиштем у Мадриду и има консултативни статус при Уједињеним нацијама. Ова организација је до сада стекла низ високих признања за своју неуморну одбрану мира и ненасиља.

Једна од њених најзначајнијих иницијатива био је предлог да се уведе додела школске награде под називом *Мир и сарадња, школска награда (Peace and Cooperation, School Award)*, као резултат напора оних који раде у правцу идеала мира, мултикултуралности и правносној из свих крајева света. У том смислу од фебруара текуће календарске године започиње такмичарски циклус намењен школама, а за сваку текућу годину је нова тема. Циљ је да се што већи број ученика у школама ангажује у реализацији задате теме како би се постигао жељени ефекат васпитавањем и упућивањем младих у решавању различитих глобалних проблема, а у складу са већ знамом крлатицом: „делуј глобално, мисли локално“.

Детаљније о овој организацији на сајту www.peaceandcooperation.org

на остварењу перманентне заштите животне средине, а тиме и планете Земље.

Клуб *Our Land – South Banat* Хемијско-медицинске школе је, према резултатима такмичења, први од четири награђена клуба и за постигнути успех ће му бити уручена диплома и специјална награда.

Пошто су Уједињени Арапски Емирати 2010/2011 били домаћини акције *Take Care of Your Planet* диплому и специјалну награду клубу *Our Land – South Banat* треба да уручи Министарство просвете Уједињених Арапских Емирата.

Иако је у раду клуба *Our Land – South Banat* већи број ученика школе узео учешће носиоци остварених активности били су следећи ученици: Михаел Зрињи (композитор химне клуба, у презентовању активности клуба *Our Land – South Banat*), Владан Божић (извођач еколошке песме „Околина“ и учесник у презентовању активности клуба *Our Land – South Banat*) и Драгана Влајков (извођач еколошке песме „Околина“ и учесник у презентовању активности клуба *Our Land – South Banat*) (III-1).

Лого клуба је израдила професорка Олгица Лукач која је, уједно, била и координатор свих активности клуба.

У преводу на енглески језик пуну подршку пружиле су професорке енглеског језика Милена Ничевски и Невенка Богих Павлов. Остале текстове, упућене на конкурс, превели су на енглески језик пријатељи клуба Наташа Ђерковић, Драган Лукач и Дарко Лукач.

У реализацији еколошких акција које су спроведене од почетка фебруара до краја јуна 2010. и од друге половине фебруара до првог маја 2011. године узели су учешће следећи професори: Снежана Чејић (стални сарадник клуба и координатор неких од акција које је клуб реализовао), Лија Стефан, Маја Митровић, Барбара Тот, Дарко Доневић, Бојан Радека, Душка Марковић.

Олици Лукач

ОШ „АВРАМ МРАЗОВИЋ“ СОМБОР

Фотографија спојила географију и ликовну културу

Фотографска секција ОШ „Аврам Мразовић“ је почела са експерименталним радом у јуну 2010 године када је и организована изложба фотографија ученика који су показали интересовање за ову врсту активности. Званично секција је почела са радом секције ове школске године. Секцију води професорка географије Мина Шево. Идеја је пре свега заснована на „споју“ географије и ликовне културе, са другим наставним предметима као што је нпр. биологија, тј. своди се на повезивање путовања, затим обичне сетње, боравка у природи, са уметношћу претварања фотографије у неку врсту приче, кроз коју можемо да испричамо све што смо на том путу доживели и пошаљемо поруку свим генерацијама које долазе и свим другим људима наравно.

Рад пре свега потпочиње на терену, у тзв фото-шетњама или фото-вожњама бициклима, где фото-апаратима бележимо кадрове прво на задату тему, а онда и по слободном избору, најзанимљивије детаље које угледамо. Затим се састајемо и договарамо како ћемо их и у којим програмима „обрађивати“ да би фотографија

постигла што бољи ефекат, део посла одрађујемо у школи у компјутеризованој учионици, а део посла једноставно код куће. Редовно постављамо на школски сајт и презентујемо наше радове, а прву поставку фотографија имали смо 12.03.2011. године на Дан школе у нашој свечаној Сали, а друга изложба је отворена 28.05.2011. године у малој Сали КЦ „Лазо Костић“ у Сомбору на први дан отварања дечије манифестације „Шарени свет“.

Циљ оваквог ангажовања деце је да се они пре свега науче одабирати најзанимљивијих кадрова, да науче да заиста виде оно што је можда у првом моменту „невидљиво“, такође да науче да раде у фото-програмима за обраду слика, да се ти њихови радови негде истакну и буду виђени као резултати нечега што су сами постигли, такође, циљ је и јако добра корелација са другим наставним предметима.

Мразовцима прегршт награда

Ученици ОШ „Аврам Мразовић“ из Сомбора освојили су „брдо“ награда на конкурс који је

расписао „Покрет горана Србије“. Од 113 ученика на конкурс, 13 ученика ове школе је добило награде и то за: ликовни рад 1 ученик, за карикатуру 2, за литерарни рад 3, фотографију 4 и еколошке поруке 3. 14. јуна су професорице Сања Бубало и Мина Шево са награђеним ђацима боравиле у Београду кад су и примиле заслужене награде и признања.

Мина Шево

ZAŠTO SMO OVAKVI?

Gašo Knežević, Ljiljana Čolić, Slobodan Vuksanović, Zoran Lončar i Žarko Obradović. Srbija je posle demokratske revolucije promenila petoro ljudi na mestu ministra prosvete, čija ste imena i prezimena pročitali u rečenici ispred. I sam pogled na njihova imena dovoljno govori o tome kako su se oni koji su vodili ovu zemlju odnosili prema znanju.

Rezultat je da deset godina kasnije, prema podacima iz socijalne karte Srbije, imamo 1,3 miliona građana koji nisu završili po zakonu obaveznih osam razreda i još 230.000 potpuno nepismenih građana, bez četiri razreda osnovne škole. Tako Srbija deceniju posle 5. oktobra ima 1.523.000 građana sa pravom glasa koji nemaju nikakvu školu, što je nešto manje od 30 odsto građana koji izlaze na izbore! I pored svega, još smo i druga na svetu po odlasku obrazovanih ljudi iz zemlje, odmah iza Gvineje Bisao!

U takvoj zemlji normalno je da njeni građani budu evropski (ili možda svetski)

prvaci po broju sati provedenih ispred televizora. Za ovakvu publiku pravi se program u kome rejtinge mogu da donesu samo turske i latino serije, „Grand“ ili rijaliti programi. Takva publika na izborima bira političku elitu, kako na vlasti, tako i u opoziciji. I onda dobijamo stranke u kojima niko ne može da navede pet imena onih „normalnih“. A takve stranke idu na izbore na kojima pobeđuje onaj ko najviše liči na likove sa TV-a, ko vas gleda u oči i laže i ko će, čim sedne u fotelju, prvo da promeni broj telefona da ne biste mogli da ga pronađete i podsetite na obećano. A onda ti i takvi izabrani sastave vladu sa 27 ministara!

Šta je onda čudno u tome što sa ovakvom političkom elitom imamo ekonomiju u kojoj državne resurse gotovo po pravilu vode oni kojima je partijska odanost jedina preporuka? Šta je čudno u tome što su nas prešli Mađari, Rumuni, Bugari, a Albanci samo što nisu? Zašto se čudimo što su nam ovakvo zdravstvo, policija, poljoprivreda, činovnici...? Šta je nenormalno u tome što nam je prosečna plata 350 evra? Sve je logično, zar ne?

Ali, može i gore! I biće ako posle ovih sledećih izbora i šesto ime na spisku sa početka teksta bude kao i prethodnih pet.

Svetimir Marjanović, urednik Press-a

NEDOREČEN ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU

Septembra 2010. godine, mlad čovek koji je završio petogodišnje studije na građevinskom fakultetu u našoj zemlji, po „starom programu“ i stekao zvanje diplomirani građevinski inženjer, podneo je zahtev Beogradskom univerzitetu za priznavanje titule master of science, koju je, posle dodatnih dvogodišnjih studija stekao na prestižnom i jednom od najjačih kurseva u Evropi, u okviru Erasmus Mundus programa, kao i njeno izjednačavanje sa titulom magistra tehničkih nauka. Po Pravilniku o nostrifikaciji stranih diploma, komisija Građevinskog fakulteta u Beogradu je uvidom u dokumentaciju zaključila da je završen kurs po kvalitetu i nadgradnji ravan magistrarskim studijama kod nas. Međutim, komisija Univerziteta je „glatko“ odbila mišljenje kompetentnih ljudi sa fakulteta i pridržavajući se Zakona o visokom školstvu odbacila isto, te je priznala titulu master of science (koju kandidat po navedenom zakonu već ima). Žalba je upućena Senatu Univerziteta, ali odgovora nema – što znači da ga neće ni biti.

Ovde se sada otvara niz pitanja. Prvo: da je Zakon o visokom obrazovanju urađen kako treba, ne bi ga od 2005. godine menjali, dopunjavali i „objašnjavali“

sijaset puta („Sl. glasnik RS“, br. 76/2005, 100/2007 – autentično tumačenje, 97/2008 i 44/2010). Taj isti zakon, tim dopunama je „oročio“ pravo na priznavanje stranih diploma na šest meseci od dana stupanja na snagu (2005. godine, otuda i moje pitanje otkud u 2007. ponovna neravnopravnost), ali je zato u više navrata produžavao rokove za sticanje (po Zakonu više nepostojećih) diploma magistara, kao i rokove za sticanje zvanja doktora nauka („Sl. glasnik RS“, br. 44/2010, Člana 32 (s2) do 2011, 2013. i 2016. godine). Svedoci smo da se još uvek magistrira po „starom“, što apsolutno znači da je i dalje „u opticaju i upotrebi“ titula magistra nauka. Pri tome se „zaboravilo“ na produžavanje i roka za nostrifikaciju.

Nepriznavanjem stranih diploma studentima koji „paralelno“ sa našim „zakasnelim“ napreduju i stiču nova znanja (a tu su stručne komisije za procenu, koje su „malo kompetentnije“ u stručnom pogledu od komisije Univerziteta) degradira se napor, poštovanje i želja naših mladih ljudi da svoje znanje stiču u inostranstvu. S druge strane, omalovažavaju se mnoge evropske visokoškolske institucije (a u isto vreme se naši univerziteti „uključuju i utrkuju u saradnji“ sa istim).

Ono što je najbitnije, omalovažavaju se ti mladi ljudi, a time i mi sami sebe. Onda se postavlja pitanje: šta mi stvarno hoćemo? S jedne strane nekritički naglašavamo „utrčavamo“ u evropske i svetske kriterijume o vrednovanju naučnog rada, a s druge strane rad koji naši studenti ulože, pokažu se i dokažu „tamo negde“ omalovažavamo do krajnosti. I onda dolazimo do apsurdna: te mlade ljude, učene i kvalifikovane ponizavamo, a kapu nam kroje svetski eksperti, svojim donošenjem i beskrajnim prekranjem i dopravljanjem ovako važnih zakona (definisani su Zakon o saobraćaju ili Zakon o zabrani pušenja).

Ja sam apsolutno za poštovanje pozitivnih zakona. Ali, ako zakon o visokom obrazovanju ima ozbiljne nedostatke, onda ga vala treba i (prividno) prekriti pri čemu zemlja Srbija nikako ne bi bila oštećena, ali sam više za pažljivije i sistematičnije „osmišljavanje“ istog. Uostalom, mladi ljudi, koji trpe zbog nečije „preterane revnosti“, su i sami deo Srbije, pa se postavlja pitanje: ko je tu oštećen?

Veljko Nikolić, Niš,
Master of Science at Civil And
Architectural Engineering Faculty

ZAŠTO SE U SRBIJI NE PRIZNAJU STRANE DIPLOME

Mladim ljudima, koji su završili fakultete na univerzitetima zapadnih zemalja, uključujući SAD, Englesku i druge zemlje, ne priznaju se diplome, pa su od prosvetnih organa i drugih institucija Srbije u radnoj dokumentaciji tretirani kao osnovci ili srednjoškolci. To je nerazumljivo, nerealno i čak ponižavajuće. Tim više što su u svim firmama, bankama i drugim institucijama Srbije veoma traženi, jer su se znanjem u struci, poznavanjem stranih jezika ili radnim iskustvom potpuno dokazali i dobro su plaćeni. Takav tretman tim ljudima smeta, da se nakon povratka u zemlju, upisuju i na postdiplomске studije, jer im se, da bi nostrifikovali svoje diplome traži bezmalo ponovno studiranje i polaganje vrlo obimnog gradiva. To, međutim, nije slučaj sa zemljama Evropske unije, gde se diplome stečene na fakultetima i visokim školama van granica svoje zemlje, priznaju.

U postojećim uslovima, apeli koje često čujemo od zvaničnika Srbije, da se nakon studija u inostranstvu mladi ljudi vraćaju u zemlju, predstavljaju prazne priče ako se ništa ne učini da prosvetni organi promene propise i olakšaju nostrifikaciju svedočanstava stečenih na stranim fakultetima. To je svakako značajan segment integracije Srbije u svetske, posebno evropske tokove, čemu naša zemlja teži i na čemu se svakodnevno radi. Ako su, međutim, razlozi za postojeću situaciju u recipročnim stavovima pojedinih zemalja, onda je nužno da se to na kursu postojećih integracija pokrene i rešava na državnom nivou.

Miloš Šurlan, Beograd

BIVŠE KNJIGE I BUDUĆI LJUDI

Sakupljao je čovjek čitavog vijeka knjige i kad je nenadano umro ostala je iza njega bogata biblioteka do koje nasljednici nisu držali te su brojni pokojniku dragi naslovi završili kao stari papir. Druga su sad vremena i drugačiji kriteriji. Šta će nekadašnjem „komunjari“ a sadašnjem gorljivom vjerniku Pavlovljeva „Teorija odraza“ ili Makarenkova „Pedagoška poema“ kad on čak ni Mičurinove spise o uzgoju jabuka neće da drži na polici?

U starim knjigama se krije staro znanje, koje (jer je staro i bajato) ne mora zanimati nove generacije. Zašto bi današnja mladost bila opterećena npr. Ajhmanom, Mengeleom i plejadom drugih zlikovaca? Šta momcima govore imena Gebelsa, Geringa, Himlera, Jodla, Kajtela, Ribentropa i družine sa nirnberškog suda?

Uskoro će se o Hitleru i Staljinu razmišljati i govoriti kao što se već poodavno govorilo o Timurlenku i Napoleonu, bez srdžbe i bijesa. Možda će, uostalom, neka nova „Bolonja“ u potpunosti izbaciti iz budućih škola nastavu istorije i svakog drugog humanističkog obrazovanja. Zašto bi nepotrebna opterećenja daleke i mračne prošlosti morila mozak novog čovjeka, okrenutog ružičastoj budućnosti i probitačnijim stvarima? Uostalom, sve se to može vidjeti na televiziji, na njenom istorijskom kanalu gdje povremeno prikazuju čak i dinosauruse.

Naša je balkanska (da ne kažemo ex-jugoslavenska) situacija opet specifična. Ovdašnji srednjoškolci već (većina) ne znaju za Ptuj ni za Prilep, a ni za Ogulin ili Opuzen. Naravno, danas više ne postoji ni realni razlozi, koji bi ih tjerali da ponešto saznaju o tim dalekim tuđim varošima.

Apsurd sadašnjeg stanja se i krije u činjenici da se navodno približavanje Evropi, tj. širenje horizonta znanja i interesa, podudara sa procesom intenzivne redukcije klasičnih vrednota na javnoj sceni i u društvu uopšte, sa porodom prostote i primitivizma svake vrste.

Goran Babić, Blic, 22. maj 2011.

УСВОЈЕНИ СТАНДАРДИ НАСТАВНИЧКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Наставник треба да подржава ученике да слободно износе своје идеје, постављају питања, дискутују и коментаришу у вези са оним што уче. Треба да подстиче креативност и иницијативу ученика, да користи различите поступке за мотивисање њака, да их објективно оцењује, дајући им разумљиву повратну информацију о њиховом раду. Треба да познаје и разуме психички, емоционални и социјални развој ученика, да активно ради на побољшању свог односа са ученицима. Ово су неки од захтева садржаних у стандардима компетенција за професију наставника, које би просветни радници требало да испуњавају да би заслужили епитет успешних.

Реч је о компетенцијама подељеним у четири области - за наставну област, предмет и методику наставе, за поучавање и учење, подршку развоју личности ученика и за комуникацију и сарадњу. „Стандарди представљају смернице запосленима и образовним институцијама. Они треба да буду основа за самопроцену и личну оријентацију наставника у оквиру планирања сопственог професионалног развоја, за креирање плана стручног усавршавања на нивоу образовно-васпитних установа и за унапређивање праксе професионалног развоја наставника” - каже Десанка Радуновић, председница Националног просветног савета, који је недавно усвојио овај документ.

Она додаје да ће ови стандарди важити одмах по објављивању у Просветном гласнику и да су они обавезујући, али да се не очекује да ће их одмах испунити сви просветни радници. „То нису стандарди у класичном смислу, јер нису дефинисани прецизни индикатори који би се мерили и на основу којих би се одредило да ли је неки стандард испуњен или не. Оствареност стандарда провераваће се кроз образовна постигнућа ученика и васпитни рад. Биће

узимани у обзир при лиценцирању и напредовању у струци, што ће имати и одговарајуће позитивне финансијске ефекте за наставника. Директори су одговорни за рад школе и резултате које школа постиже. Због тога се очекује да, пре свега, директори непосредно процењују у којој мери наставници испуњавају наведене стандарде”, истиче Радуновићева. “Не мислим да су стандарди претешки. Они описују доброг наставника и њихова испуњеност је гаранција да ће наставник добро испунити своју образовну и васпитну функцију. Данас смо још доста далеко од таквог идеала код већине наставника у Србији, што не значи да не треба да идемо ка том циљу. Наставницима ће путем различитих обука бити пружена помоћ да достигну ове стандарде. Они који то не желе или не могу, треба да траже друго запослење, јер њима није место у просвети” - поручује Радуновић.

ММФ: ФИСКАЛНА (НЕ)ОДГОВОРНОСТ У ПРЕДИЗБОРНОЈ ГОДИНИ

Шеф Мисије ММФ за Србију Алберт Јегер и стални представник ММФ у Србији Богдан Лисоволик упозорили су на могућу опасност од нереалних фискалних обећања политичара у предизборној години и истаки да ће фискална одговорност бити кључни, саставни елемент сваког рецепта по коме би Србија поново постала просперитетна земља. „У супротном, ако се фискална одговорност не одржи, Србија ће се вратити на шему на коју се навикала, тј. шему не-одрживо високе потрошње и увоза, са малим изгледима да икада досегне животни стандард мудријих и одговорнијих земаља са којима се пореди”, навели су Јегер и Лисоволик у ауторском тексту. Остаје страх од чињенице да су сви српски политичари више него спремни да обећају становништву пречицу до бољег животног стандарда кроз нереална фискална обећања, посебно обећавајући недрживо високе плате у јавном сектору и пензије. Или - сувише ниске порезе. Оваква врста фискалних обећања посебно је примамљива у предизборним периодима, указали су функционери ММФ. Током протеклих 10 година, према проценама ММФ, фискални трошак једне типичне предизборне године у Србији је износио око три одсто БДП-а, навели су они, подсећајући да је Србија поново у предизборној години. Надамо се да ће законски пропис о фискалној одговорности, који је донесен крајем прошле године у измењеном закону о буџетском систему, водити у правцу одговорног и суздржаног фискалног понашања, посебно током политичке високе температуре предизборних кампања, истакли су Јегер и Лисоволик.

ПРОЈЕКАТ БЕСПЛАТНИХ УЏБЕНИКЕ НИЈЕ УГРОЖЕН

Баци прва три разреда основних школа у Србији добиће бесплатне уџбенике у наредној школској години и реализација тог пројекта није угрожена приговором који је издавачка кућа Клет упутила Републичкој комисији за заштиту права потпуног, поручено је из министарства просвете и науке. „Министарство ће стриктно поштовати закон и све остале подзаконске акте који се односе на овај Пројекат, и у потпуности обезбедити успешну реализацију пројекта Бесплатни уџбеници, односно набавку и дистрибуцију бесплатних уџбеника”, рекла је помоћница министра просвете и науке Весна Фила. Према њеним речима, до сада је осам издавачких кућа прилагодило 64 уџбеника, као и пропратне радне листове и свеске, како би испунили услове за учешће у јавном позиву министарства просвете и науке. „Највећи број уџбеничких комплета понудила је издавачка кућа Клет, а поређења ради, двоструко мање јавни издавач Завод за уџбенике”, навела је помоћница министра просвете и науке. Она је прецизирала да је издавачка кућа Клет искористила и легитимну могућност да упути приговор на јавни позив за спровођење пројекта Бесплатни уџбеници и сада се очекује одговор Републичке комисије за заштиту права потпуног.

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

Од следеће школске године у основним школама у Србији требало би да почне пројекат „Друга шанса”. Особе старије од 15 година, које немају основно образовање сада ће моћи да га стекну, а да не иду у град. Једно од села у чијој основној школи у октобру почиње школска година за таква лица јесте Товаришево. Преко 100 потенцијалних кандидата од октобра напуниће клупе у ОШ „Милета Протић” у Товаришеву. Пројекат „Друга шанса” организовало је Министарство просвете уз сарадњу са партнерима из Европске уније, а на подручју школске управе Нови Сад осам школа би требало да реализује такву наставу. „То је програм који ће бити прилагођен одраслима и реализован у три циклуса. У првом циклусу полагаће се за први, други, трећи и четврти разред, у другом су обухваћени пети и шести, а трећи циклус седми и осми разред основне школе”, каже за РТВ Петар Виђикант из школске управе Нови Сад. Настава ће бити организована у блок часовима суботом и недељом, како би многи који раде имали могућност да је похађају истичу у ОШ у Товаришеву. А измештањем у мања места отворена је шанса за образоване и онима који не могу да путују. Подаци о броју одраслих без основног образовања неједначени су и разликују се од једне до друге школске управе, али је сигурно да је тај број у школској управи Нови Сад на незавидном нивоу.

Шећа Коломпар, педагошки асистент из ОШ „Милета Протић” каже да су урадили анкету не само на подручју њихове општине, већ и у околним местима, као и да је велики број таквих лица веома заинтересовано за пројекат. Посебно за његов трећи део након чега ће добити валидан сертификат о завршеном основном образовању. Пројекат „Друга шанса” отвара могућност и за решавање проблема запослених у образовању, кажу у Товаришеву. „Већина запослених у нашој школи нема норму због све мањег броја деце која се уписују у основне школе, тако да ће овај пројекат отворити шансу и њима, па неће бити технолошки вишак”, каже директор ОШ „Милета Протић” Душан Јованов. Из те школе 15 наставника овог месеца проћи ће обуку и добити лиценце за образовање одраслих, како би школска година за одрасле почела 1. октобра.

KURS „NAGURAO“ PLATE NA 400 EVRA

- Zarade nominalno veće, realno manje • Srpska plata „skočila“ na čak 400 evra, dok je u martu bila 353 evra • Proizvođači duvana zaradili u proseku po 113.789 dinara • Dinar (ne)realno jak
- Za hranu 43,3 odsto primanja • Inflacija „odradila“ svoje • Masa realnih zarada identična sa mesečnim rastom potrošnje • Besparica više pogađa jug • Inflacija najveća u Evropi

Prosečna zarada isplaćena u aprilu 2011. godine u Republici Srbiji iznosi 54.532 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u martu 2011. godine, nominalno je veća za 9,9%, a realno je veća za 8,7%.

Kada se sabere prvi i drugi deo, prosečni građanin Srbije u aprilu je primio blizu 40.000 dinara - prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u aprilu 2011. godine u Republici Srbiji iznosila je 39.298 dinara. Dakle, za 3.532 dinara više nego u martu. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u martu 2011. godine, nominalno je veća za 9,8%, a realno je veća za 8,6%.

Rast zarada isplaćenih u aprilu, u odnosu na mart 2011. godine, rezultat je pre svega dinamike isplata. Naime, zbog uskršnjih i prvomajskih praznika, krajem aprila isplaćene su i zarade koje bi inače bile isplaćene početkom maja i naprasno im podigle prosek. U manjoj meri na rast zarada uticali su: isplata regresa za godišnji odmor i kvartalnih bonusa, kao i zaostale isplate zarada za protekle mesece.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u aprilu 2011. godine „porasla“ je i zbog jačanja dinara, preračunatu u čvrstu valutu. Podsetimo, prosečna martovska zarada u Srbiji od 353 evra bila je među najnižima u Evropi i regionu, i manja i od minimalne plate u Hrvatskoj, koja je 385 evra. Srpski prosek veći je bio samo od makedonskog. Kao i godinama unazad, ako se pogleda region, zaposleni u Sloveniji imaju najdeblje koverte, a ispred Srbije su i Hrvatska, Crna Gora, Bosna i Hercegovina. Razlikuju i sektori koji su najplaćeniji.

Najveća prosečna zarada je isplaćena u Kostolcu - 55.451 dinar. Malo je niža u Lajkovcu - 53.746 i Bačkoj Palanci - 52.219 dinara. Beograd, kada se posmatra zbirno, sa prosekom od 46.737 nije u prvih pet. Najmanja zarada je isplaćena u Knjaževcu - 19.561 i Golupcu - 19.999 dinara. Proizvođači duvana su zaradili u proseku 113.789 dinara i sa prošlomesečnog petog, izbili na prvo mesto najplaćenijih delatnosti. Prate ih upravljači i savetnici koji su zaradili 102.538 dinara. Skoro četiri puta manje od srpskog proseka, međutim, zaraduju u kinematografskoj, TV i muzičkoj produkciji - 10.808 dinara. Koju hiljadu više zaraduju u zaštitnim i istražnim delatnostima - 16.975 dinara i majstori za mašine i opremu - 17.740 dinara. Proizvođači predmeta od kože primaju 18.160 dinara.

U Hrvatskoj su najveću platu imali zaposleni u marketingu i istraživanju tržišta, oko 1.360 evra, dok su najmanje primili radnici u preradivačkoj industriji - 385 evra. O razlici u platama govori i podatak da Slovenac za jednu prosečnu platu mesečno može da kupi 1.123 kilograma šećera, a mi svega 333 kilograma.

Za osnovne, egzistencijalne potrebe porodice od četiri člana u Srbiji treba od 80.000 do 120.000 dinara, zavisno od mesta boravka. Ta odstupanja postoje kada je reč o cenama hrane i ona od grada do grada idu od 15 do 20 odsto. Međutim, troškovi stanovanja su u velikim gradovima skuplji nego u manjim sredinama. Za drugi nivo potreba, koji neposredno utiču na kvalitet života i određuju čoveka kao humano biće, u proseku se mesečno mora dati od 50.000 do 60.000 dinara - prema tome, za uobičajan život prosečne porodice minimum sredstava je od 150.000 do 200.000 dinara.

Nažalost, to je veoma blizu nivou u bližem i daljem okruženju. Još uvek su neke cene, poput ugostiteljskih usluga i obrazovanja, u Srbiji niže, pa je i potreban novac za prosečan život manji ovde, nego u Sloveniji i Hrvatskoj. S druge strane, prosečna primanja srpske porodice su daleko manja nego u okruženju, što je osnovni faktor određenja standarda srpske porodice.

Drastične razlike si i u standardu severa i juga Srbije. Dok Vojvodani na hranu troše 37,6 odsto zarade, na jugu izdvajaju 43,3 odsto svojih primanja Statistika otkriva drastične razlike u prometu u trgovinama u Vojvodini i na jugu naše zemlje. Dok je potrošnja u Vojvodini u aprilu ove, u odnosu na isti mesec prošle godine, porasla za 8,6 odsto, na suprotnom kraju Srbije, promet je u istom periodu opao za čak 27,8 odsto. U aprilu je za 13 odsto opao promet u odnosu na isti mesec prošle godine. Ipak, u odnosu na mart, potrošnja je u aprilu porasla za 2,5 odsto.

Ne treba zaboraviti da ceo srpski narod preko minusa na tekućim računima troši jednu platu više nego što zaradi. Kada bi u ovom trenutku ukinuli dozvoljeni minus, najveći broj ljudi ne bi mogao da preživi tog meseca jer bi morao da radi da bi vratio dug. To je zaista alarmantna situacija.

Ipak, generalni sekretar Udruženja banka Srbije Veroljub Dugalić tvrdi da Srbija ima najmanju zaduženost građana ne samo u regionu već i u Evropi. Prema njegovim rečima ukupna dugovanja po stanovniku iznose 780 evra, od čega 700 evra za kredite, 26 evra za kreditne kartice, a za lizing ugovore 50 evra. On je naveo da je to neznatno više od zaduženosti u decembru prošle godine koja je iznosila 750 evra, dok se u međuvremenu dug povećao, jer je i krus evra pao. Dugalić je rekao da bankarski sistem u Srbiji beleži umereni rast ukupne bilansne sume kapitala i kredita, ali da je taj rast umeren zbog pada tražnje na domaćem i stranom tržištu, loših rezultata privrede, visoke inflacije i rasta kursa. Zbog toga je NBS bila prinuđena na primenu restriktivnije monetarne politike što je imalo za posledicu rast kamatnih stopa, naveo je Dugalić. Na tržištu Srbije nije bilo monetarnih problema već je inflacija dostigla 10 procenata, rekao je Dugalić i naveo da je to je najveća inflacija u Evropi i da je bilo pokušaja da se anulira.

DINAR (NE)REALNO OJAČAO

U 2011. godini, najniža vrednost nacionalne valute bila je 6. januara i iznosila je 106,4947 dinara za jedan evro, a najjači 23. maja, kada je srednja vrednost bila 96,7007 dinara za jedan evro. Od uvođenja evra u opticaj, 1. januara 2002. godine, najniža vrednost srpske valute bila je 4. novembra 2010. godine, kada je zvanični srednji kurs iznosio 107,5216 dinara za jedan evro.

Prema oceni domaćih analitičara, jačanje dinara u proteklih mesec dana posledica je toga što strani investitori prodaju evre i ulažu u hartije od vrednosti države Srbije, na koje dobijaju visoke kamate.

INFLACIJA 14,7%

Inflacija (ideks potrošačkih cena) se definiše kao mera prosečne promene maloprodajnih cena roba i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju.

Cene ovih proizvoda i usluga u aprilu 2011. godine, u odnosu na mart 2011. godine, u proseku su više za 1,1%. Potrošačke cene u aprilu 2011. godine, u odnosu na isti mesec 2010. godine, povećane su za 14,7% dok su u odnosu na decembar 2010. povećane za 6,7%.

Posmatrano po glavnim grupama proizvoda i usluga klasifikovanih prema nameni potrošnje u aprilu 2011. godine, u odnosu na prethodni mesec, najveći rast cena zabeležen je u grupama Stanovanje (5,7%), Transport (1,5%), Zdravstvo (1,2%), Odeća i obuća (0,6%), dok je u grupi Alkoholna pića i duvan zabeležen pad cena (-1,6%). Cene proizvoda i usluga u grupama Hrana i bezalkoholna pića, Komunikacije i Obrazovanje su ostale na prošlomesečnom nivou. Cene ostalih proizvoda i usluga nisu se bitnije menjale.

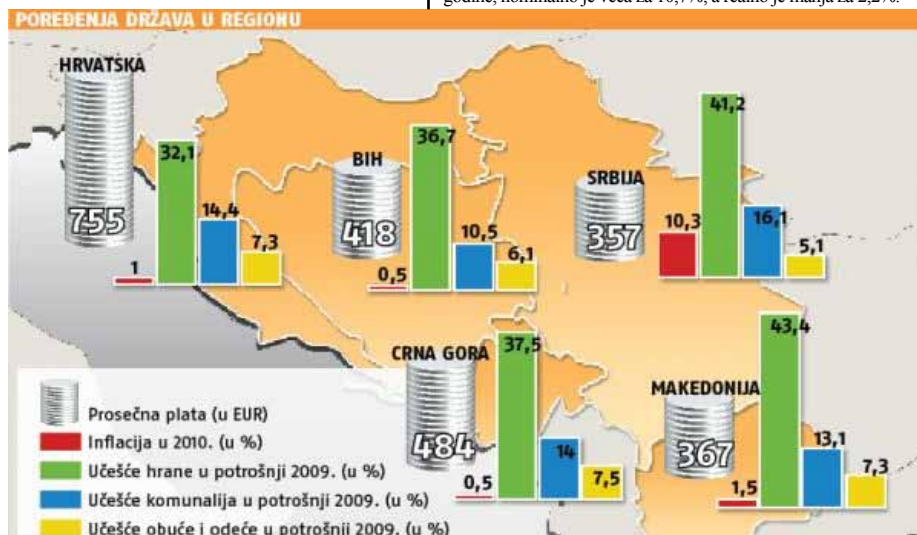
ZA GODINU DANA PLATA REALNO MANJA 2 %

Prosečna zarada isplaćena u aprilu 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u aprilu 2010. godine, nominalno je veća za 12,4%, a realno je manja za 2,0%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u aprilu 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u aprilu 2010. godine, nominalno je veća za 12,4%, a realno je manja za 2,0%.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar-april 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar-april 2010. godine, nominalno je veća za 10,8%, a realno je manja za 2,1%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar-april 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar-april 2010. godine, nominalno je veća za 10,7%, a realno je manja za 2,2%.

ПРЕИСПИТИВАЊЕ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТИ ЧЛАНОВА СОЦИЈАЛНОЕКОНОМСКОГ САВЕТА

ПИТАЊЕ: Да ли чланови социјалноекономског савета основаног пре ступања на снагу Закона о раду морају поново утврђивати репрезентативност?

ОДГОВОР: Ако је социјалноекономски савет основан пре ступања на снагу Закона о раду (24. 3. 2005. године) и ако су оснивачи тог савета утврдили своју репрезентативност у складу са раније важећим прописима о раду, нема потребе да ти учесници поново утврђују репрезентативност.

У складу са чланом 2. Закона о социјалноекономском савету, социјалноекономски савет је независан орган који чине: за територију Републике Србије: представници Владе Републике Србије (у даљем тексту: Влада), представници репрезентативних удружења послодаваца (у даљем тексту: послодавци) и представници репрезентативног синдиката (у даљем тексту: синдикати), основаних за територију Републике Србије, за територију аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе: представници надлежних извршних органа аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, представници послодаваца и представници синдиката, основаних за одређену територијалну јединицу.

Према томе, социјалноекономски савет за јединицу локалне самоуправе чине представници надлежних извршних органа јединице локалне самоуправе, представници репрезентативних синдиката, основаних за одређену територијалну јединицу.

У складу са чланом 224. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09), репрезентативност синдиката за територију јединице локалне самоуправе и репрезентативност удружења послодаваца – утврђује министар, на предлог Одбора за утврђивање репрезентативности синдиката и удружења послодаваца.

Ако је социјалноекономски савет основан пре ступања на снагу Закона о раду (24. 3. 2005. године) и ако су оснивачи тог савета утврдили своју репрезентативност у складу са раније важећим прописима о раду, нема потребе да ти учесници поново утврђују репрезентативност.

До преиспитивања репрезентативности наведених синдиката или удружења послодаваца, може доћи у случају ако други синдикат или удружење послодаваца, основани за јединицу локалне самоуправе, поднесу захтев за преиспитивање репрезентативности (члан 233. Закона о раду).

Такође, нема сметњи да се друго удружење послодаваца које није било учесник у закључивању споразума о оснивању социјалноекономског савета, придружи већ основаном савету, након што му се утврди репрезентативност у складу са Законом о раду. (*Мишљење Министарства рада и социјалне политике бр. 110-00-549/2010-02 од 5. новембра 2010*)

ПИТАЊЕ: Распоређивање запосленог на одговарајуће радно место у складу са налазом надлежног здравственог органа

ОДГОВОР: Послодавац не може запосленом да понуди анекс уговора о раду ради премештаја на друге послове, на основу налаза надлежног здравственог органа, ако ти послови нису одговарајући у погледу врсте и степена стручне спреме које запослени има.

Према члану 81. став 2. Закона о раду („Сл. гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09) запослени са здравственим сметњама, утврђеним од стране надлежног здравственог органа у складу са законом, не може да обавља послове који би изазвали погоршање његовог здравственог стања или последице опасне за његову околину. Послодавац је дужан да поступи по налазу и мишљењу надлежног здравственог органа и запосленог распореди на послове који одговарају његовом здравственом стању. Послодавац је дужан да размотри све могућности распоређивање запосленог на одговарајући посао, односно посао који одговара његовом здравственом стању, тј. који неће изазвати погоршање здравственог стања запосленог или теже последице. Према члану 171. Закона о раду послодавац може запосленом да понуди измену уговорених услова рада ради премештаја на други одговарајући посао, због потребе процеса и организације рада, при чему се одговарајућим послом сматра посао за чије се обављање захтева иста врста и степен стручне спреме. Према томе, послодавац не може запосленом да понуди анекс уговора о раду ради премештаја на друге послове, на основу налаза надлежног здравственог органа, ако ти послови нису одговарајући у погледу врсте и степена стручне спреме које запослени има. Ако актом о систематизацији и организацији послова нису предвиђени послови који одговарају здравственим способностима запосленог, а које би послодавац анексом уговора о раду, могао да понуди запосленом, у складу са законом, послодавац може да запосленог прогласи вишком, да му, у смислу члана 179. тачка 9) откаже уговор о раду уз исплату отпремнине у складу

са чланом 158. и 159. Закона о раду. (*Мишљење министарства рада и социјалне политике, бр. 011-00-735/2010-02 од 27. октобра 2010*)

ПИТАЊЕ: Да ли плаћено одсуство за полагање стручног или другог испита, из члана 11. став 1. тачка 7. Општег колективног уговора – 1 радни дан и укупно шест радних дана у календарској години – подразумева и право на одсуство са рада ради припремања за полагање испита (учење), а не само право на одсуство са рада ради полагања испита? Како поступити када полагање испита траје два или три радна дана узастопно?

ОДГОВОР: Мишљења смо да се плаћено одсуство ради полагања стручног или другог испита, из члана 11. став 1. тачка 7. Општег колективног уговора, може одобрити само за полагање а не и за припремање испита. При томе би послодавац требало да буде толерантан и да не тумачи сувише уско наведену одредбу Општег колективног уговора, односно да дозволи плаћено одсуство у трајању од неколико радних дана узастопно, ако је такав режим полагања испита. Творац Општег колективног уговора је очигледно заборавио на испите који се полагају два па и три дана узастопно, тако да се ова омашка мора исправити „креативним“ тумачењем његове одредбе. Уосталом, било би бесмислено да се запосленом ради полагања испита које траје два радна дана одобри само један радни дан одсуства – тако нешто не би имало сврхе.

ПИТАЊЕ: Како се подноси и ко може поднети притужбу републичком Поверенику за равноправност?

ОДГОВОР: Поступак пред Повереником покрене се подношењем притужбе. На подношење притужбе овлашћени су свако физичко и правно лице или група лица која сматрају да је у односу на њих било којим актом, радњом или пропуштањем извршена дискриминација по било ком основу. Ако се ради о повреди права групе лица, притужбу може поднети било које лице из групе. Поред тога, под одређеним условима поступак могу покренути и организације које се бави заштитом људских права и друга лица, с тим што уколико поступак покрену ради заштите конкретног лица, то могу чинити само у име и уз сагласност тог лица.

Притужба треба да садржи податке о томе ко је дискриминисан, како је дискриминисан и од кога је дискриминисан, као и доказе и наводе о доказним средствима која се могу употребити у циљу доказивања истинитости чињеница везаних за акт дискриминације.

Притужба се подноси писмено, у штампаној форми и мора бити потписана. Може се поднети и путем факса, електронском поштом са скенираним поднеском и потписом подносиоца, у електронској форми уз електронски потпис подносиоца, као и усмено на записник. Повереник не поступа по анонимним притужбама. Притужба се подноси на адресу: Повереник за заштиту равноправности, Краља Милана 14, 11000 Београд односно на e-mail: poverenik@ravnopravnost.gov.rs.

Служба Повереника обезбеђује да се у подношењу притужбе усмено на записник користе тумачи и преводиоци, како би се особама са инвалидитетом и особама које не познају службени језик омогућило подношење притужбе.

ПИТАЊЕ: На који начин могу остварити помоћ код омбудсмана?

ОДГОВОР: Притужбом се обраћате Заштитнику грађана тек пошто сте покушали да своја права остварите или заштитите у одговарајућем правном поступку. Можете је сами написати или предати на записник уз помоћ запослених у Служби Заштитника. Заштитник грађана, по правилу, не разматра анонимне притужбе. У име детета притужбу може поднети родитељ или старатељ. Заштитник гарантује поверљивост личних података.

Притужба би требала да буде јасно, једноставно и сажето написана и да садржи:

- назив органа на чији рад се притужба односи,
- опис повреде права и чињенице које поткрепљују разлог за подношење притужбе,
- документоване доказе о предузетим и искоришћеним правним средствима,
- име и презиме, адресу и телефон (ако је могуће) подносиоца притужбе.

Заштитник грађана ће Вас обавестити о покретању и завршетку поступка по Вашој притужби. Уколико се за вођење поступка нису стекли услови предвиђени законом, Заштитник ће Вас обавестити о разлозима одбацивања Ваше притужбе.

Притужба се подноси на адресу: 11000 Београд Делиградска бр.16, на факс: 011/2068-182 или e-mail: zastitnik@zastitnik.rs.

INSTITUT ZA HUMOR POJAČAVA EFIKASNOST RADA

Stručnjaci u Nemačkoj veruju da duhovitost na radnom mestu može da poveća efikasnost zaposlenih pa u tom cilju u Lajpcigu deluje i prvi institut za humor. U Institut za humor koji je osnovan 2005, sve više preduzeća šalje svoje radnike na treninge pod naslovom „Humor kao resurs u radnoj svakodnevnici“ u nadi da će time poboljšati njihovu produktivnost, izvestila je nemačka medijska kuća Dojče vele. Stručnjaci veruju, naime, da humor, između ostalog, može pomoći u rešavanju konfliktnih situacija na radnom mestu i da poboljša atmosferu u kompaniji, što na kraju rezultira efikasnijim radom. Za dvodnevni seminar polaznici plaćaju 400 evra i za to dobijaju savete koji će im pomoći da postanu nasmejani lekari, duhoviti pedagozi ili opušteni šefovi pošte, ali i koliko humora je „zdravo“ na radnom mestu, gde je on primeren, a gde neumesan. Poruka koju će poneti sa tečaja glasi: u svakoj situaciji pokušajte da ostanete opušteni, na probleme u radnoj svakodnevnici reagujte sa šalom, nekim zgodnim vicem ili prikladnom ironijom.

LEJDI GAGU MALTRETIRALI U ŠKOLI

Pevačica Lejdi Gaga priznala je da su je đaci zadirkivali u školi jer je bila previše ekscentrična, kao i da su je jednom prilikom tri dečaka gurnula u kantu za otpatke dok su je drugi gledali i smejali se. Pop zvezda rekla je magazinu „Guardian Weekend“ da je oduvek bila ekscentrična, veoma pričljiva, glasna i teatralna pa su ljudi često imali pik na nju. „Neki dečaci koji su se družili sa devojkicama iz mog razreda su me jednom prilikom bacili u kantu za smeće na čošku neke ulice. Pisali su mi psovke po celom školskom ormariću dok su svi ostali bili čisti. Štipali su me po hodnicima i nazivali kurvom“, prisetila se uzbudljivih dana iz školske klupe Gaga.

RUSKI ŠKOLSKI SISTEM NE DOZVOLJAVA OPUŠTANJE

Ruski školski sistem, za razliku od srpskog, ne dozvoljava opuštanje, đaci odgovaraju svakog dana. O problemima koji prate školu govori se skoro svakodnevno, pa ih dobro znaju i đaci, i roditelji, i prosvetni radnici. Iako je ponekad neophodno naći originalna rešenja, iskustva razvijenih evropskih zemalja mogu da budu veoma korisna. Iz škole u centru Moskve, Ana Lukić je prešla u školu u centru Beograda. U Rusiji, kaže, školski sistem ne dozvoljava opuštanje - svi đaci odgovaraju svakog dana. „Mogla sam iz jednog predmeta da imam svakog meseca po 10 do 20 ocena. Ovde mogu da se opustim i da ne učim po dve nedelje, jer znam kada će nastavnik da me pita“, kaže Ana. Druga Ana prenosi utiske iz nemačke škole. Tamo se manje uči, a više se zna i pamti, jer je sve u vezi sa realnim životom. „Na primer, kada smo učili o ljudskom telu, otišli smo u porodilište i videli kako nastaje život. Išli smo u starački dom i pitali stare ljude kako se osećaju u tim godinama“, priča Ana Stojković. Osposobljavanje za kvalitetan život je, kako kaže Ana, osnovni moto svakog predmeta. Fizičko vaspitanje cenili su kao i svi ostali predmeti, što, kako primećuje, nije slučaj u Srbiji. Ana Lukić objašnjava kako je vožnja bicikla obavezna i kako svako mora da nauči da vozi bicikl, za šta postoji čak i ocena.

ŠKOLA NAJBOLJEG ĐAKA ČASTILA ŠEVROLETOM

Gimnazija u Fort Vortu, u Teksasu, poklonila je jednom svom đaku novi automobil kao nagradu za dobre ocene i redovno prisustvo. Četnaestogodišnja učenica Kenzi Denton osvojila je automobil ševrolet kamaro na tomboli koju je škola organizovala za đake sa najboljim ocenama i najmanje neopravdanih izostanaka. Kenzi, koja još zakonski ne može da vozi, izjavila je lokalnim medijima da je plakala od sreće kada je dobila nagradu. „Verovatno ću dati roditeljima da ga voze, a preučeću ga kada budem stekla vozačku dozvolu“, kazala je ona. Uprava škole je objasnila da je tombola organizovana kako bi se đaci podstakli da više uče i što manje izostaju sa nastave.

ZABRANA MOBILNIH I INTERNETA U ŠKOLAMA

Mobilni telefoni i kompjuteri sa bežičnim Internetom predstavljaju opasnost za ljudsko zdravlje i trebalo bi ih zabraniti u školama, stav je Saveta Evrope (SE), piše londonski „Telegraf“. U svom izveštaju, SE navodi rezultate nekoliko nezavisnih istraživanja koja ukazuju da su ove tehnologije „potencijalno opasne“ za zdravlje ljudi i apeluje na hitnu akciju radi zaštite dece. Posebno se insistira na preduzimanju blagovremenih mera kako bi se izbegle greške koje su svojevrementom nastale zbog zakasnele reakcije zdravstvenih zvaničnika da priznaju opasnosti od azbesta, duvana i olova u nafti. U izveštaju se, takođe, upozorava na potencijalnu opasnost od bežičnih telefona i bejbi alarma koji se zasnivaju na sličnoj tehnologiji i čija je upotreba široko rasprostranjena. Naime, istraživanja pokazuju da elektromagnetno zračenje bežičnih aparata može da uzrokuje razne oblike raka i da utiče na razvoj mozga. „Ne želimo da doživimo epidemiju moždanih tumora da bismo preduzeli nešto po tom pitanju“, ističe se u izveštaju SE koji se kosi sa studijama Svetske zdravstvene organizacije prema kojima ne postoji uverljiva negativna veza između bežičnih tehnologija i zdravlja ljudi. U SE se nalaze predstavnici 47 zemalja. Ono ne može nametnuti svoju volju vladama pojedinih zemalja, ali ima veliki uticaj na kreiranje njihovih politika. Svoje odluke SE najčešće donosi u vidu konvencija i sporazuma.

TINEJDŽERKA SE UBILA ZBOG SMAKA SVETA

Tinejdžerka iz centralne Rusije ubila se navodno iz straha zbog najave da će 21. maja doći do smaka sveta, što je prognozira američki propovednik Harold Kampinga. Porodica 14-godišnje Nastasje Zahinove rekla je da je devojčica verovala da će se 21. maja dogoditi smak sveta. Nekada živahna Nastasja je postala depresivna i povukla se u sebe. U subotu, kada je najavljena apokalipsa, ona se ubila nakon što je došla iz škole.

DECA SVE SLABIJA ZBOG NAČINA ŽIVOTA

Moderni svet podiže generaciju slabih mališana koji stasavaju uz kompjuterske igrice, umesto zdravog igranja na otvorenom sa vršnjacima, pokazala je nova studija. Odstupanje od tradicionalnih aktivnosti, kao što su penjanje na drveće, uz konopac ili zidove, učinilo je modernog 10-ogodišnjaka psihički slabijim od svojih vršnjaka deceniju ranije. Oni mogu manje puta za redom da urade vežbu sedanja i ustajanja, kraće da se drže rukama u zgibu i generalno imaju slabiju muskulaturu nego deca 90-ih. Otkrića, publikovana u dečijem zdravstvenom magazinu Acta Paediatrica, su zabrinjavajuća u pogledu dečijeg zdravlja ugroženom nedostatkom aktivnosti na otvorenom. Dr Gelvin Sanderkok, fitness ekspert sa Univerziteta u Ekesu, proučavao je snagu 315 deseto-godišnjaka upoređujući ih sa 309 dečaka iz 1998. godine. Otkrio je da su čak i deca istog odnosa težine i visine slabija, manje razvijene muskulature i da nisu mogla da obave fizičke zadatke koje je ranija generacija izvršavala sa lakoćom. Tačnije, snaga im se smanjila za 26%, a čak je 50% manje njih bilo u stanju da rukama drži spovestvenu težinu.

Dr Sanderkok je izjavio da su neka od otkrića bila zapanjujuća. Ranije studije su pokazale da su deca u lošijoj formi, da su manje aktivni, da više sede i da samim tim imaju i veću težinu. Međutim, neka druga istraživanja su došla do zaključka da ta deca ipak imaju isti indeks telesne mase (BMI), kao ona deceniju ranije. Autori studije insistiraju na programima vlade koji bi pokrenuli fitness testiranja po školama. „Penjanje na drveće ili uz konopac je bilo sastavni deo detinjstva, ali školske vlasti i zdravstvene organizacije su to zabranile,“ rekao je Tam Fraj iz Child Growth fondacije. „Ranije je pad sa grane bio dobra lekcija kako da se dočekate ili bolje da se penjete sledeći put. Sada se svi plaše tužbi i zato sprečavaju decu da se igraju.“

